

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Part – I) (Semester – I) Examination, 2015
GEOGRAPHY (Paper – I)
Geomorphology – I (New CBCS)

Day and Date : Monday, 16-11-2015
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

- Instructions:** 1) **All questions are compulsory.**
2) Draw **neat diagrams wherever necessary.**
3) Use of stencils is **allowed.**
4) **All questions carry equal marks.**
5) Figures to the **right indicate full marks.**

1. A) Choose the correct alternative given in the bracket :

7

- 1) Geomorphology is the branch of _____ geography.
(Physical, Population, Human, None of these)
- 2) "Present the key to the past" was stated by
(King, Davis, Hutton, None of these)
- 3) The average density of the earth is
(2.9, 5.5, 11, None of these)
- 4) Kober putforth the theory of
(Geosynclines, Isostasy, Plate tectonic, None of these)
- 5) The place of origin of an earthquake is called
(Point, Epicenter, Focus, None of these)
- 6) _____ postulate the theory of isostasy on the basis of principle of flotation.
(Jolly, Airy, Hutton, None of these)
- 7) Vegetation and animals are the factors of _____ weathering.
(Mechanical, Biological, Chemical, None of these)

B) Fill in the blanks :

7

- 1) _____ is science which studies the morphology of the earth.
- 2) SIMA is the mixture of Silica and _____
- 3) _____ putforth theory of conventional current.
- 4) The Gutenberg discontinuity is boundary between mantle and _____
- 5) Hydration is _____ type of weathering.
- 6) The folded mountains are the _____ mountains on the earth surface.
- 7) _____ and acid are the two types of lava.

2. What is weathering ? Describe the types of weathering.

14

3. What are the endogenetic forces ? Explain the different types of folds.

14

OR

Explain the Geosynclines theory of Kober.

4. Write short answer for the following questions (**any two**) :

14

- 1) Explain the development of geomorphological thoughts ancient period.
- 2) Explain the views of Airy about Isostasy.
- 3) Explain the causes of earthquakes.
- 4) Explain the interior structure of the earth.

5. Write short notes (**any two**) :

14

- 1) Holmes theory of convectional currents.
- 2) The concept of Isostasy by Pratt.
- 3) Types of faults.
- 4) Distribution of volcanoes in the world.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
३) स्टेनसिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.
४) प्रत्येक प्रश्नाला समान गुण आहेत.
५) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. अ) खालीलपैकी योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

७

- १) भूरूपशास्त्र हे _____ भूगोलाची शाखा आहे.
(प्राकृतिक, लोकसंख्या, मानव, यापैकी कोणतेही नाही)
- २) वर्तमान ही भूतकाळाची किल्ली आहे असे _____ यांनी सांगितले.
(किंग, डेवीस, हटन, यापैकी कोणतेही नाही)
- ३) पृथ्वीची सरासरी घनता _____ आहे.
(२.९, ५.५, ११, यापैकी कोणतेही नाही)
- ४) कोबर यांनी _____ सिद्धांत मांडला.
(भुद्रोणी, समस्थायीकत्व, भूमंचहालचाली, यापैकी कोणतेही नाही)
- ५) भूकंप निर्मितीच्या ठिकाणाला _____ म्हणतात.
(बिंदू, भूकंपशिरोबिंदू, भूकंपनभी, यापैकी कोणतेही नाही)
- ६) _____ यांनी समस्थायीकत्वाचा सिद्धांत तरंगणाऱ्या तत्वावर आधारित मांडला.
(जॉली, एरी, हटन, यापैकी कोणतेही नाही)
- ७) _____ विदारणाचे घटक वनस्पती व प्राणी हे आहेत.
(कायिक, जैविक, रासायनिक, यापैकी कोणतेही नाही)

ब) गाळलेल्या जागा भरा :

6

- १) _____ हे शास्त्र पृथ्वीचे रूप व आकाराचा अभ्यास करते.
- २) सायमा हे सिलिका हे व _____ या धातूचे मिश्रण आहे.
- ३) _____ यांनी अभिसरण प्रवाह सिद्धांत मांडला.
- ४) माध्यावरण व _____ यांच्या मधील सीमेला गटेनबर्ग विलगता म्हणतात.
- ५) जलअपघटन हा _____ विदारणाचा प्रकार आहे.
- ६) पृथ्वीच्या पृष्ठ भागावरील घड्यांचे पर्वत हे _____ पर्वत आहे.
- ७) _____ व पातळ असे दोन लाव्हाचे प्रकार आहेत.

२. विदारण म्हणजे काय ? विदारणाच्या प्रकाराचे वर्णन करा. १४

३. अंतर्गत शक्ति म्हणजे काय ? घड्यांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा. १४

किंवा

कोबरचा भुद्रोणी सिद्धांत स्पष्ट करा.

४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) : १४

१) प्राचीन कालखंडातील भूरूप शास्त्रांतील विचारांचा विकास स्पष्ट करा.

२) समस्थायीकत्व बाबतची एरीची मते स्पष्ट करा.

३) भूकंपाची कारणे स्पष्ट करा.

४) पृथ्वीच्या अंतरंगाची रचना स्पष्ट करा.

५. टीपा लिहा (कोणतेही दोन) : १४

१) होम्सचा अभिसरण प्रवाह सिद्धांत

२) समस्थायीकत्व बदलचे प्रॅटची मते

३) प्रस्तरभंगाचे प्रकार

४) ज्वालामुखीचे जागतिक वितरण.

SLR-MM – 340

Seat
No.

M.A./M.Sc. – I (Semester – I) (New CBCS) Examination, 2015
GEOGRAPHY (Paper – II)
Climatology – I

Day and Date : Wednesday, 18-11-2015

Max. Marks : 70

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **All questions carry equal (14) marks.**
3) **Use of map stencils is allowed.**
4) **Draw neat and labelled maps and diagrams wherever necessary.**

1. A) Complete the following sentences by choosing correct alternatives. 7

योग्य पर्याय निवडून पुढील वाक्ये पूर्ण करा.

1) The temperate zone lies between _____ latitudes.

समशितोष्ण कटीबंध _____ अक्षांशांदरम्यान आढळतो.

- a) 0° and 23½° N/S
b) 23½° N/S and 66½° N/S
c) 66½° N/S and N/S pole
d) None of the above

2) The total weight of moisture content per volume of air at definite temperature is called _____ humidity.

ठराविक तापमानावर विशिष्ट आकारमानाच्या हवेत सामावलेल्या बाष्पाच्या एकूण वजनाला _____ आर्द्रता म्हणतात.

- a) Absolute humidity
निरपेक्ष आर्द्रता
b) Specific humidity
विशिष्ट आर्द्रता
c) Relative humidity
सापेक्ष आर्द्रता
d) None of the above
वरीलपैकी काहिही नाही

P.T.O.

B) Answer the following questions in **one** sentence **only**.

7

खालील प्रश्नांची **एका** वाक्यात उत्तरे लिहा :

1) Define Isobars.

समभार रेषांची व्याख्या लिहा.

2) State Ferrel's law.

फेरेलचा नियम सांगा.

3) What is meant by Doldrum ?

डोलड्रम म्हणजे काय ?

4) On which day Aphelion occurs every year ?

दरवर्षी कोणत्या दिवशी उपसूर्य स्थिती असते ?

5) What is smog ?

धुरके म्हणजे काय ?

6) Who propounded the thermal concept of origin of monsoon ?

मान्सून निर्मिती संदर्भात औष्णिक सिद्धांत कोणी मांडला ?

7) What is meant by occluded front ?

प्रतिबंधित वायुराशी सीमा म्हणजे काय ?

2. Describe the process of condensation and explain its various types. 14

सांद्रीभवनाची प्रक्रिया वर्णन करून सांद्रीभवनाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

3. Describe the composition and structure of the atmosphere. 14

वातावरणाचे घटक व रचना यांचे वर्णन करा.

OR/किंवा

State various types of winds and explain the Indian monsoon in detail.

वाऱ्याचे विविध प्रकार सांगा व भारतीय मान्सूनचे सविस्तर वर्णन करा.

4. Answer the following questions in short (**any two**).

14

खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन).

1) Give the detailed account of heat budget of the earth.

पृथ्वीच्या औष्णिक संतुलनाचा सविस्तर आढावा घ्या.

2) Explain by classifying the clouds according to their height.

उंचीनुसार मेघांचे वर्गीकरण करून त्यांचे वर्णन करा.

3) Describe the seasonal shifting of pressure belts over the globe.

पृथ्वीवरील वायुभारपट्ट्यांचे आंदोलन वर्णन करा.

4) Classify the air masses on the basis of their origin and properties.

वायुराशींचे उगमस्थान व वैशिष्ट्ये यावरून वायुराशींचे वर्गीकरण करा.

5. Write short notes (**any two**).

14

थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही दोन).

1) Land breezes and sea breezes

खारे वारे व मतलई वारे

2) Polar Front theory

ध्रुवीय वायुराशी सिद्धांत

3) Vertical distribution of temperature

तापमानाचे उभे वितरण

4) Tropical cyclones

उष्णकटीबंधीय चक्रीवादळे.

SLR-MM – 341

Seat
No.

--

**M.A./M.Sc. – I (Semester – I) Examination, 2015
(New-CBCS)
GEOGRAPHY (Paper – III)
Oceanography and Geohydrology**

Day and Date : Friday, 20-11-2015

Max. Marks : 70

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

- Instructions:**
- 1) **All questions carry equal marks.**
  - 2) **All questions are compulsory.**
  - 3) **Draw neat diagrams wherever necessary.**
  - 4) **Use of stencils is allowed.**

1. A) Fill in the blanks by choosing correct alternative given in bracket : 7
- 1) The shallow stretch of ocean floor adjoining land is known as _____
(Abyssal plain, Continental slope, Continental shelve)
  - 2) The Barmuda Islands are situated in _____ ocean.
(Pacific, Atlantic, Indian)
  - 3) Lagoons are associated with _____
(Coral reefs, Tide, Deltas)
  - 4) Canary and Benguela flows along the Western Coast of _____
(S. America, N. America, Africa)
  - 5) The average annual temperature of all ocean is _____
(16.1° C, 17.2° C, 19.4° C)
  - 6) An archipelago is a group of _____
(Corals, Iceberg, Island)
  - 7) The radiolarian Ooze is a type of _____ deposits at the ocean floor.
(Biotic, Abiotic, Physical)

P.T.O.

B) Fill in the blanks :

7

- 1) The upper part of ocean upto depth of 200 fathoms that receives solar radiation is called _____
- 2) The average depth of continental shelf is _____
- 3) Long narrow linear depressions are called _____
- 4) Salinity of ocean is measured by _____
- 5) The zone of ariation is the region between the earth surface and _____
- 6) Gulf stream was discovered by _____
- 7) Currents, waves and tides are the types of motion of _____

2. Describe in detail "Oceans as a store house minerals and food resources, 14

3. Explain in detail effect of rock-properties on ground water. 14

OR

Comment on factors affecting on salinity of ocean and distribution of salinity.

4. Write answers in brief (**any two**) : 14

- 1) Describe the factors affecting on formation of coral reefs.
- 2) Comment on the current in North Atlantic Ocean.
- 3) Describe in brief sources of ground water.
- 4) Comment on the horizontal distribution of oceanic water temperature.

5. Write notes on (**any two**) : 14

- 1) Terrigenous deposits
- 2) Types of coral reefs
- 3) Cold currents
- 4) Continental shelf.

मराठी रूपांतर

१. अ) कंसातील योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

७

१) भूमीलगतच्या उथळ सागरीतळास _____ म्हणतात.

(सागरी मैदान, खंडान्त उतार, समुद्रबुड जमीन)

२) बर्म्युडा बेटे _____ महासागरात वसही आहेत.

(पॅसीफीक, अटलांटिक, हिंदी)

३) लॅंगुन्स _____ शी संबंधित आहेत.

(प्रवाळ बेटे, भरती ओहोटी, त्रिभुज प्रदेश)

४) कॅनरी व बॅवेल्हा हे सागरी प्रवाह _____ खंडाच्या प. किनाऱ्यावरून वाहतात.

(उ. अमेरिका, द. अमेरिका, आफ्रीका)

५) सर्व महासागराचे वार्षिक सरासरी तपमान _____ इतके आहे.

(16.1° C, 17.2° C, 19.4° C)

६) आर्चिपेल्गो हा _____ चा समूह आहे.

(प्रवाळ बेटे, हिमनग, बेटे)

७) रेडियोलॉरियन ऊर्जे हे सागरतळावरील _____ प्रकारचे संचयन आहे.

(जैविक, अजैविक, नैसर्गिक)

ब) रिकाम्या जागा भरा :

७

१) सागराच्या २०० फॅदम् खोटी पर्यंत सूर्यकिरणे पोहंचतात त्या भागाला _____ विभाग म्हणून ओळखतात.

२) समुद्रबुड जमीनीची सरासरी खोली _____ आहे.

३) सागरतळावरील लांब अरूंद अशा खलेऱ्याना _____ म्हणतात.

४) सागर जलाची क्षारता _____ च्या साहाय्याने मोजतात.

५) भूपृष्ठ आणि _____ दरम्यानच्या भागाला एरिएशन विभाग म्हणतात.

६) गल्फस्ट्रीमचा शोध _____ यानी लावला.

७) प्रवाह, लाटा आणि भरती ओहोटी या _____ च्या हालचाली होत.

२. महासागर हे खनिजे व अन्नांची कोटारे आहेत याची सविस्तर चर्चा करा. १४

३. भूजलावर खडकाच्या गुणधर्माच्या होणाऱ्या परिणामाची माहिती द्या. १४

किंवा

सागरजलाच्या क्षारतेवर परिणाम करणाऱ्या घटकांची चर्चा करा आणि सागरजलाच्या क्षारतेचे वितरण सांगा.

४. थोडक्यात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) : १४

१) प्रवाळाच्या निर्मातीवर परिणाम करणाऱ्या घटकांचे वर्णन करा.

२) उत्तर अटलांटिक महासागरातील सागरी प्रवाहाची चर्चा करा.

३) भूजल स्रोतांचे वर्णन करा.

४) सागरजलाच्या तपमानाच्या आडव्या वितरणाची चर्चा करा.

५. टिपा द्या (कोणत्याही दोन) : १४

१) टेरिजेनियस निक्षेप

२) प्रवाळाचे प्रकार

३) थंड सागरी प्रवाह

४) समुद्रबुड जमीन.

Seat No.	
-------------	--

**M.A./M.Sc. I (Semester – I) (CBCS) Examination, 2015
GEOGRAPHY (Paper – IV) (New)
Economic Geography**

Day and Date : Monday, 23-11-2015

Max. Marks : 70

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **All questions carry equal marks.**
3) **Use of stencil is allowed.**
4) **Draw neat and labelled diagrams wherever necessary.**

1. A) Complete the following sentences by choosing correct alternative. 7
- 1) OPEC is involved in _____ trade.
a) Coal   b) Natural oil   c) Iron ore   d) Gold
  - 2) Transportation system model was prepared by _____
a) A. Webar   b) A. Losch   c) E.L. Ullman   d) Penk
  - 3) India signed on April 15, _____ of W.T.O.
a) 1991   b) 1992   c) 1993   d) 1994
  - 4) Secondary activities are _____ oriented activities, so they are found in the Urban area.
a) Market   b) Industry   c) Tourism   d) Transport
  - 5) _____ developed a theory of profit maximization.
a) A. Webar   b) Isard   c) Hotelling   d) A. Losch
  - 6) In the mid 1980s _____ was the leading exporter of coal power resource.
a) U.S.A.   b) India   c) Japan   d) Australia
  - 7) Alfred Webar belonged to _____ country.
a) Germany   b) France   c) Sweden   d) India

- B) Fill in the blanks : 7
- 1) _____ is low grade coal power resource.
  - 2) OPEC was established in the year _____
  - 3) _____ is the major coal field in India.
  - 4) Economic Geography is sub-branch of _____
  - 5) Industrial location approach is proposed by _____
  - 6) E.E.C stand for _____
  - 7) Alexander J.W. in 1979 wrote a book entitled _____
2. Explain the Primary Economic activity and its characteristics. 14
3. Discuss the theory of Industrial location by August Losch. 14
- OR
- Explain in detail about Ullman's triad. 14
4. Answer the following question in short (**any two**) : 14
- 1) Discuss in brief renewable and nonrenewable resource.
  - 2) Give a brief account of coal distribution in India.
  - 3) Explain scope of economic Geography.
  - 4) Explain the principles of Industrial Location 'Interdependence'.
5. Write short note (**any two**) : 14
- 1) Natural oil situation in India.
  - 2) Aims and objectives of GATT.
  - 3) Basic economic process.
  - 4) Energy Crisis.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) सर्व प्रश्नास समान गुण आहेत.
३) नकाशा स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.
४) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

१. अ) योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

७

- १) ओपेक ही संघटना _____ चा व्यापार करते.
अ) कोळसा   ब) खनिजतेल   क) लोहखनिज   ड) सोने
- २) वाहतूक प्रणाली प्रतीरूप _____ यांनी तयार केले.
अ) अ. वेबर   ब) ऑ. लॉश   क) इ.एल. उलमन   ड) पेंक
- ३) भारताने १५ एप्रिल _____ रोजी W.T.O. च्या करारावर सही केली.
अ) १९९१   ब) १९९२   क) १९९३   ड) १९९४
- ४) द्वितीय आर्थिक व्यवसाय _____ वर आधारित असल्याने ते प्रामुख्याने शहरी भागात अढळून येतात.
अ) बाजार   ब) उद्योग   क) पर्यटन   ड) वाहतूक
- ५) _____ यांनी नफा अधीक्य स्थान या सिद्धांताचा विकास केला.
अ) अ. वेबर   ब) इसार्ड   क) हॉटेर्लींग   ड) ऑ. लॉश
- ६) १९८० च्या दशकामध्ये दगडी कोळसा हे उर्जासाधन निर्यात करणारा _____ हा आघाडीचा देश होता.
अ) संयुक्त संस्थाने   ब) भारत
क) जपान   ड) आस्ट्रेलिया
- ७) आल्फ्रेड वेबर हे _____ देशातील होते.
अ) जर्मनी   ब) फ्रान्स   क) स्विडन   ड) भारत

ब) गाळलेल्या जागा भरा.

७

- १) _____ हे कमी दर्जाचे कोळसा उर्जासाधन आहे.
- २) ओपेकची स्थापना _____ मध्ये झाली.
- ३) _____ ही भारतातील प्रमुख कोळसा खाण आहे.
- ४) आर्थिक भूगोल ही _____ ची उपशाखा आहे.
- ५) _____ यांनी उद्योगधंद्याच्या स्थानीकरणाचा सिद्धांत मांडला.
- ६) E.E.C चे विस्तारित रूप
- ७) अलेक्झॉंडर J.W. यांनी १९७९ मध्ये _____ हे पुस्तक लिहीले.

२. प्राथमिक आर्थिक क्रिया व त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

१४

३. ऑगस्ट लॉश यांच्या उद्योगधंद्याच्या स्थानीकरण सिद्धांताची चर्चा करा.

१४

किंवा

उल्मनचा त्रीक सिद्धांताचे सविस्तर स्पष्टीकरण द्या.

१४

४. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) :

१४

- १) पुनःनिर्मित व पुनःनिर्मित न होणाऱ्या साधन संपत्तीची थोडक्यात चर्चा करा.
- २) भारतातील दगडी कोळसा वितरणाचा थोडक्यात वृत्तांत द्या.
- ३) आर्थिक भूगोलाची व्याप्ति स्पष्ट करा.
- ४) उद्योगधंद्याच्या स्थानीकरणाचे तत्त्व 'परस्परावलंबित्व' स्पष्टीकरण द्या.

५. टीपा लिहा (कोणतेही दोन) :

१४

- १) भारतातील खनिजतेलाची स्थिती.
- २) GATT ची ध्येय व उद्दिष्टे.
- ३) मूलभूत आर्थिक क्रिया.
- ४) उर्जा संकट.

SLR-MM – 343

Seat No.	
----------	--

M.A./M.Sc. (Part – I) (Semester – I) Examination, 2015
GEOGRAPHY
Geomorphology – I (Paper – I) (Old CGPA)

Day and Date : Monday, 16-11-2015
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Use of stencils is allowed.**
3) **Figures to the right indicate full marks.**
4) **Draw neat diagrams wherever necessary.**

1. A) Choose the correct alternatives given in the bracket : **7**
- 1) _____ is a science which studies the evolution of landforms on the surface of the earth.
(Geology, Geomorphology, Geohydrology)
  - 2) The radius of the earth is _____ k.m.
(7263, 6371, 6363)
  - 3) The term isostasy was firstly used by _____
(Horton, Suess, Dutton)
  - 4) Rift valley and block mountains are the result of _____ activity.
(Folding, Faulting, Sliding)
  - 5) _____ putforth the theory of conventional current in 1928.
(A. Holmes, Kober, Dutton)
  - 6) The surface waves of the earthquakes are called _____ waves.
(S, L, P)
  - 7) _____ volcanoes constantly eject volcanic geomaterial.
(Dormant, Extinct, Active)

P.T.O.

B) Fill in the blanks :

7

- 1) Relief features of the first order are _____ and ocean basin.
- 2) _____ observed the cyclic nature of the earth history.
- 3) Average density of the whole earth is _____ gcm³.
- 4) _____ theory put forth by Kober.
- 5) The folded mountains are the _____ mountains on the earth surface.
- 6) Weathering is process disintegration and _____ of rocks.
- 7) Basic and _____ are the two types of lava.

2. What is weathering ? Describe the types of weathering.

14

3. Explain the geosynclinal theory of Kober.

OR

Explain the landforms associate with volcanoes with suitable examples.

14

4. Write short answers for the following questions (**any two**) :

14

- 1) Meaning of Geomorphology.
- 2) Explain the 'Interior structure of the Earth'.
- 3) Explain the types of fault.
- 4) Explain the views of Pratts about Isostasy.

5. Write short notes (**any two**) :

14

- 1) Principle of uniformitarianism.
- 2) Types of fold.
- 3) Holmes conventional current theory.
- 4) Effect of the earthquakes.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.
३) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
४) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या व नकाशे काढा.

१. अ) खालीलपैकी योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

७

- १) _____ शास्त्रामध्ये भूपृष्ठावरील भूविशेषांची उत्क्रांति अभ्यासली जाते.
(भूगर्भशास्त्र, भूरूपशास्त्र, भूजलशास्त्र)
- २) पृथ्वीची त्रिज्या _____ कि.मी. आहे.
(७२६३, ६३७१, ६३६३)
- ३) समस्थायिकत्व हा शब्द प्रथम _____ यांनी वापरला.
(हॉर्टन, स्वेस, डटन)
- ४) खचदरी व गट पर्वताची निर्मिती _____ या क्रियेमुळे होते.
(घड्या पडणे, प्रस्तरभंग, घसरणे)
- ५) _____ यांनी अभिसरण प्रवाह सिद्धांत १९२८ मध्ये मांडला.
(अ. होम्स, कोबर, डटन)
- ६) भूकंपाच्या भूपृष्ठ लहरींना _____ लहरी असे म्हणतात.
(एस, एल, पी)
- ७) _____ प्रकारचे ज्वालामुखी सातत्याने ज्वालीमुखीय पदार्थ बाहेर फेकतात.
(निद्रिस्त, मृत, जागृत)

ब) गाळलेल्या जागा भरा :

७

- १) _____ व महासागर ही प्रथम श्रेणीची भूमीस्वरूपे आहेत.
- २) _____ यांनी पृथ्वीच्या इतिहासाचे चक्रीय स्वरूपाचे निरीक्षण केले.
- ३) पृथ्वीची सरासरी घनता _____ आहे.

- ४) _____ हा सिद्धांत कोबर यांनी मांडला.
- ५) पृथ्वीच्या पृष्ठभागावरील घड्यांचे पर्वत हे _____ पर्वत आहेत.
- ६) विदारण हे खडकांचे विखंडन व _____ क्रिया आहे.
- ७) घट्ट व _____ असे दोन प्रकार लाव्हाचे आहेत.

२. विदारण म्हणजे काय ? विदारणाच्या प्रकारांचे वर्णन करा. १४
३. कोबरचा भूद्रोणी सिद्धांत स्पष्ट करा.

किंवा

ज्वालामुखीच्या उद्रेकापासून तयार होणाऱ्या भूमीस्वरूपांचे उदाहरणासह स्पष्टीकरण करा. १४

४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : १४

- १) भूरूपशास्त्राची व्याख्या.
- २) पृथ्वीचे अंतरंग स्पष्ट करा.
- ३) प्रस्तरभंगाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ४) समस्थायीकत्वा बद्दलची प्रॅटची मते स्पष्ट करा.

५. टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) : १४

- १) समानतावादाचे तत्त्व
- २) घड्यांचे प्रकार
- ३) होम्सचा अभिसरण प्रवाह सिद्धांत
- ४) भूकंपाचे परिणाम.
-

Seat No.	
----------	--

M.A./M.Sc. (Part – I) (Semester – I) Examination, 2015
GEOGRAPHY (Paper – II) (CGPA Old)
Climatology – I

Day and Date : Wednesday, 18-11-2015

Max. Marks : 70

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

- Instructions:** 1) **All questions are compulsory.**
2) **All questions carry equal (14) marks.**
3) **Draw neat and labelled maps and diagrams wherever necessary.**
4) **Use of map stencils is allowed.**

1. A) Complete the following sentences by choosing correct alternatives given below : **7**
- 1) Nitrogen gas constitutes about _____ % of the total atmospheric volume.
a) 0.03   b) 20.94   c) 78.08   d) 71.09
  - 2) Equatorial low pressure belt is also called as
a) Doldrum   b) Tropic of cancer
c) Tropic of capricorn   d) Horse latitudes
  - 3) In troposphere, the elevation and temperature are _____ proportional to each other.
a) directly   b) inversely   c) equally   d) absolutely
  - 4) _____ are funnel shaped storms.
a) Typhoons   b) Hurricanes
c) Roaring Fourties   d) Tornadoes.
  - 5) _____ rainfall occurs due to upward movement of air by mountain barrier.
a) Orographic   b) Convectional   c) Cyclonic   d) Hail
  - 6) The boundary zone separating two different air masses is called as
a) Frontogenesis   b) Frontolysis
c) Front   d) Frontier
  - 7) The thermal concept of origin of monsoon was propounded by
a) Thornthwait   b) Trewarta   c) Bjerknes   d) Halley

- B) Answer the following questions in one sentence only : 7
- 1) What is dew point temperature ?
  - 2) What is meant by frontogenesis ?
  - 3) What is the full form of W.M.O. ?
  - 4) Explain the coriolis force.
  - 5) Define Relative Humidity.
  - 6) Define Isobars.
  - 7) What is meant by Furious Fifties ?
2. Give detailed account of horizontal distribution of temperature over the globe. 14
3. Classify air masses on the basis of their origin and properties. 14
- OR
- Write an essay on 'Indian Monsoon'. 14
4. Answer the following questions in short (**any two**) : 14
- 1) Describe Polar Front Theory.
  - 2) Describe the structure of the Atmosphere.
  - 3) Explain the process of condensation with its various types.
  - 4) Describe not local winds on the globe.
5. Write short notes (**any two**) : 14
- 1) Seasonal shifting of pressure belts.
  - 2) Land and sea breezes.
  - 3) Types of clouds.
  - 4) Instability of atmosphere.

मराठी रूपांतर

१. अ) खालीलपैकी योग्य पर्याय निवडून पुढील वाक्ये पूर्ण करा : ७
- १) वातावरणात नत्रवायूचे प्रमाण _____ % आहे.
- अ) ०.०३   ब) २०.९४   क) ७८.०८   ड) ७१.०९
- २) विषुववृत्तीय कमी दाबाचा पट्टा _____ म्हणूनही ओळखला जातो.
- अ) डोलड्रम   ब) कर्कवृत्त   क) मकरवृत्त   ड) अश्व अक्षांश

४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : १४
- १) ध्रुवीय वायुराशी सीमा सिद्धांत वर्णन करा.
  - २) वातावरणाच्या रचनेचे वर्णन करा.
  - ३) सांद्रिभवनाच्या प्रक्रियेचे तिच्या प्रकारासह वर्णन करा.
  - ४) पृथ्वीवरील उष्ण स्थानिक वाऱ्यांचे वर्णन करा.
५. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) : १४
- १) वायुभार पट्ट्यांचे आंदोलन.
  - २) खारे वारे व मतलई वारे.
  - ३) ढगांचे (मेघांचे) प्रकार.
  - ४) वातावरणाची अस्थिरता.
-

Seat No.	
-------------	--

**M.A./M.Sc. (Part – I) (Semester – I) (Old CGPA) Examination, 2015
GEOGRAPHY (Paper – III)
Oceanography and Geohydrology**

Day and Date : Friday, 20-11-2015
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **All questions carry equal marks.**
3) **Draw neat diagrams wherever necessary.**
4) **Use of Stencil is allowed.**

1. A) Choose the correct alternatives given in bracket and rewrite the sentences : **7**
- 1) Continent shelves covered _____ percent of the total area of ocean basins.
(4.2, 5.7, 8.6)
  - 2) According to _____, the average slope of continental slope is $4^{\circ}17'$.
(Shepard, Johnson, Freeman)
  - 3) _____ discovered Gulf stream for the first time.
(Johnson, Huboldt, Ponce de Leon)
  - 4) El Nino current flows from North to South between 3° south and _____ latitudes in Pacific Ocean.
(36° South, 40° South, 46° South)
  - 5) _____ grams of gold can be obtained from every one million of sea water.
(2, 4, 6)
  - 6) Bombay high oil fields are located _____ kilometers away from Mumbai.
(170, 176, 180)
  - 7) The water logging is usually caused by a _____ of sub soil water table.
(rise, decrease, stable)

B) Fill in the blanks :

7

- 1) In Northern hemisphere, the maximum annual temperature of ocean water are recorded in the month of _____
- 2) The highest salinity of ocean water is observed between 20° North to _____ North latitudes.
- 3) Deep water deposits includes the sediments deposited below the depth of _____ Fathoms.
- 4) _____ cold current flows along the Western Coast of South Africa.
- 5) _____ species of fishes are found in marine waters.
- 6) _____ ocean contributes 53 percent of total worlds catch of fishes.
- 7) In Rajasthan about _____ percent of the area has saline ground water.

2. Describe the ocean currents in Pacific Ocean.

14

3. Describe any three relief of the ocean bottom.

14

OR

Explain food resources in oceans.

4. Write short answers of the following (**any two**) :

14

- 1) Explain movement of ground water.
- 2) Explain problem of saline soil.
- 3) Explain vertical distribution of temperature of ocean waters.
- 4) Describe mineral resources in ocean.

5. Write short notes (**any two**) :

14

- 1) Distribution of salinity of ocean water.
- 2) El Nino
- 3) Water pollution
- 4) Hydrological cycle.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
४) स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

१. अ) कंसातील योग्य पर्याय निवडून वाक्य परत लिहा :

७

- १) भूखंड मचानी एकूण सागरी प्रदेशांचा _____ टक्के भाग व्यापला आहे.
(४.२, ५.७, ८.६)
- २) _____ यांच्या मते खंडान्त उताराचा सरासरी उत्तर $४^{\circ}१७'$ असतो.
(शेपर्ड, जॉनसन, फ्रीमन)
- ३) गल्फ प्रवाह _____ यांनी सर्वात प्रथम शोधला.
(जॉन्सन, हम्बोल्ट, पॉन्से दी लेवोन)
- ४) पॅसिफिक महासागरामध्ये ३° दक्षिण अक्षवृत्त आणि _____ अक्षवृत्त दरम्यान
एल निनो प्रवाह उत्तरेकडून दक्षिणेकडे वाहतो.
(३६° दक्षिण, ४०° दक्षिण, ४६° दक्षिण)
- ५) एक दशलक्ष टन सागरी पाण्यातून _____ ग्रॅम सोने मिळू शकते.
(२, ४, ६)
- ६) बॉम्बे हाय खनिजतेल क्षेत्र मुंबईपासून _____ किलो मीटर अंतरावर आहे.
(१७०, १७६, १८०)
- ७) पाणथळ हा प्रश्न नेहमी मृदेखालील पाणी पातळीमध्ये _____ झाल्यामुळे होतो.
(वाढ, घट, स्थिर)

ब) रिकाम्या जागा भरा :

७

- १) उत्तर गोलार्धात सागरजलाचे कमाल वार्षिक तापमान _____ महीन्यात असते.
- २) सागर जलाची सर्वात जास्त क्षारता २०° उत्तर ते _____ उत्तर अक्षवृत्ताच्या
दरम्यान आढळते.

- ३) _____ फैदम पेक्षा जास्त खोलीवर साठलेल्या गाळाचा खोल पाण्यातील गाळामध्ये समावेश होतो.
- ४) दक्षिण आफ्रिकेच्या पश्चिम किनाऱ्याच्या बाजूने _____ थंड प्रवाह वाहतो.
- ५) सागरी पाण्यामध्ये मास्यांच्या _____ प्रजाती आढळतात.
- ६) जगातील एकूण मासेमारीमध्ये _____ महासागराचा वाटा ५३ टक्के आहे.
- ७) राजस्थानमध्ये _____ टक्के क्षेत्रामध्ये क्षारयुक्त (खारे) भूमीगत पाणी आहे.

२. पॅसिफीक महासागरातील सागरी प्रवाहाचे वर्णन करा. १४

३. सागर तळावरील कोणत्याही तीन उठावाचे वर्णन करा. १४

किंवा

महासागरातील अन्न साधनसंपत्ती स्पष्ट करा.

४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : १४

- १) भूमीगत पाण्याची हालचाल स्पष्ट करा.
- २) क्षारयुक्त जमीन ही समस्या स्पष्ट करा.
- ३) सागरजलाच्या तापमानाचे उभे वितरण स्पष्ट करा.
- ४) महासागरातील खनिज साधनसंपत्तीचे वर्णन करा.

५. टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) : १४

- १) महासागर जलाच्या क्षारतेचे वितरण
- २) एल निनो
- ३) जलप्रदूषण
- ४) जलचक्र.

Seat No.	
----------	--

M.A./M.Sc. I (Semester – I) Examination, 2015
GEOGRAPHY (Old) (CGPA) (Paper – IV)
Economic Geography

Day and Date : Monday, 23-11-2015

Max. Marks : 70

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

- N.B. :** i) **All questions are compulsory.**
ii) **All questions carry equal marks.**
iii) **Use of stencil is allowed.**
iv) **Draw neat and labelled diagram wherever necessary.**

1. A) Complete the following sentence by choosing correct alternative. 7
- 1) _____ producer might be labelled as the pink collar worker.
a) Primary   b) Secondary   c) Tertiary   d) Quarternary
  - 2) Construction is a _____ type of economic activities.
a) Primary   b) Secondary   c) Tertiary   d) Quarternary
  - 3) Principle of Industrial Location 'territorial production complexes' of firms has been studied by
a) Alfred Weber   b) August Losch
c) Isard   d) Ullman
  - 4) Alfred Weber was _____ Geographer.
a) U.S.A.   b) Roman   c) German   d) Indian
  - 5) _____ as a Nation leads in coal export.
a) U.S.A.   b) Japan   c) India   d) Great Britain
  - 6) _____ was the leading producer of natural oil.
a) U.S.A.   b) Japan   c) India   d) Iran
  - 7) _____ means the exchange of goods, services and ideas.
a) Transport   b) Trade   c) Market   d) None of these

B) Fill in the blanks.

7

- 1) _____ trade organisation was established in the year 1994.
- 2) Transportation and _____ are inseparable linked together.
- 3) _____ is high grade coal are power resource.
- 4) _____ are the example of renewable type of resource.
- 5) _____ developed a theory of profit maximization.
- 6) Developed countries of the world are mostly engaged in _____ activities.
- 7) _____ in 1971 wrote a book entitled Industrial Geography of India.

2. Discuss the theory of Industrial location by A. Weber. **14**

3. Give brief account of coal situation in the world. **14**

OR

Give an account of world trade after World War Second.

4. Answer the following questions in short (**any two**) : **14**

- i) What is Economic Geography ? Explain its scope.
- ii) Discuss in detail the approaches in Economic Geography.
- iii) Explain the aims and objectives of OPEC.
- iv) Describe the distribution of natural oil in India.

5. Write short notes (**any two**) : **14**

- i) Characteristics of primary and secondary activities.
- ii) Interdependence.
- iii) Energy crisis.
- iv) E.E.C.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) सर्व प्रश्नास समान गुण आहेत.
३) नकाशा स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.
४) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

१. अ) योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

७

१) _____ आर्थिक क्रियामध्ये कार्य करणारे कामगार पिक रंगाच्या कॉलरने ओळखले जातात.

अ) प्राथमीक   ब) द्वितीय   क) तृतीय   ड) चतुर्थ

२) बांधकाम ही _____ आर्थिक क्रिया आहे.

अ) प्राथमीक   ब) द्वितीय   क) तृतीय   ड) चतुर्थ

३) उद्योगधंद्याच्या स्थानीकरणाचे तत्व उत्पादनाची प्रादेशीक गुंतागुंत हे _____ यांनी मांडले.

अ) अल्फ्रेड वेबर   ब) ऑगस्ट लॉश   क) इसार्ड   ड) उल्मन

४) अल्फ्रेड वेबर हे _____ देशाचे भूगोलतज्ञ होते.

अ) संयुक्त संस्थाने   ब) रोमन   क) जर्मन   ड) भारत

५) _____ मधून सर्वात जास्त कोळसा निर्यात होतो.

अ) संयुक्त संस्थाने   ब) जपान   क) भारत   ड) ग्रेट ब्रिटन

६) खनिजतेल उत्पादनामध्ये _____ चा प्रथम क्रमांक आहे.

अ) संयुक्त संस्थाने   ब) जपान   क) भारत   ड) इराण

७) माल, सेवा, व कल्पना योग्य मोबदल्याच्या बदल्यात देणे म्हणजे _____ होय.

अ) वाहतूक   ब) व्यापार
क) बाजार   ड) यापैकी एकही नाही

ब) गाळलेल्या जागा भरा.

७

१) _____ व्यापारी संघटनेची स्थापना १९९४ मध्ये झाली.

२) वाहतूक व _____ हा एकमेकाचा अविभाज्य भाग आहे.

- ३) _____ या प्रकारचा कोळसा उच्च दर्जाचा आहे.
- ४) _____ हे पुनर्निर्माणकारी प्रकारच्या साधनसंपत्तीचे उदाहरण आहे.
- ५) _____ यांनी नफाअधीक्य स्थान सिद्धांताचा विकास केला.
- ६) जगातील विकसीत देश _____ आर्थिक क्रियामधे गुंतलेले असतात.
- ७) _____ यांनी १९७१ मध्ये Industrial Geography of India हे पुस्तक लिहिले.

२. अ. वेबर यांच्या उद्योगधंद्याच्या स्थानीकरण सिद्धांताची चर्चा करा. १४
३. कोळशाच्या जागतीक स्थितीचा थोडक्यात आढावा घ्या. १४

किंवा

दुसऱ्या जागतीक महायुद्धानंतरच्या जागतीक व्यापाराचा वृत्तांत द्या.

४. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) १४
  - १) आर्थिक भूगोल म्हणजे काय ? त्याची व्याप्ती स्पष्ट करा.
  - २) आर्थिक भूगोलातील दृष्टीकोणाचे (अभ्यास पद्धती) सविस्तर वर्णन करा.
  - ३) ओपेक या व्यापारी संघटनेची ध्येय व उद्दीष्टे स्पष्ट करा.
  - ४) भारतातील खनिजतेलाच्या वितरणाचे वर्णन करा.
५. टीपा लिहा (कोणत्याही दोन). १४
  - १) प्राथमीक व द्वितीय आर्थिक क्रियाची वैशिष्टे
  - २) परस्परावलंबित्व
  - ३) उर्जा संकट
  - ४) इ. इ.सी. (E.E.C.).

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Part – I) (Semester – II) Examination, 2015
GEOGRAPHY (Paper – V)
Geomorphology – II (CGPA)

Day and Date : Tuesday, 17-11-2015
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

- N.B. :**
- 1) **All questions are compulsory.**
  - 2) Draw **neat diagrams wherever necessary.**
  - 3) **Use of stencils is allowed.**
  - 4) **All questions carry equal marks.**
  - 5) **Figures to the right indicate full marks.**

1. A) Choose the correct alternative given in the bracket : **7**
- 1) The _____ Ocean occupies almost $\frac{1}{3}$ part of the entire surface.
(Atlantic, Pacific, Indian)
  - 2) The concept of cycle of Erosion was propounded by _____
(Alfred Wagner, W. M. Davis, Kober)
  - 3) Convex, freeface, rectilinear and concave are the element of _____
(Landscape, Slope, Forest)
  - 4) Slope replacement theory was postulated by _____
(W. M. Davis, W. Penck, A. Wood)
  - 5) _____ is agent of Coastal erosion.
(Sea Waves, Wind, Glacier)
  - 6) Karst topography are formed due to _____ erosion.
(Biological, Chemical, Physical)
  - 7) Tsunami is the most natural Hazard occurred in _____ region.
(Glacial, Coastal, Dry)

- B) Fill in the blanks : 7
- 1) The Continent and _____ are the first order of landforms.
  - 2) The term _____ was first used by Canadian geophysicist J.T. Wilson.
  - 3) Hanging valley are formed due to _____ work of glacier.
  - 4) Mushroom rocks are formed due to erosional work of _____
  - 5) Moraines are formed by depositional work of _____
  - 6) _____ Geomorphology is concerned with applying geomorphic expertise to the solution of problems.
  - 7) Landscape is the function of structure _____ and stages.
2. Explain with the help of diagram erosional and depositional work of glacial landforms. 14
3. A) Explain Wegners Continental drift theory. 14
- OR
- B) Explain the views of Penck on slope development.
4. Write short answers for the following questions (**any two**) : 14
- 1) State the concept of wood about slope development.
  - 2) Plate tectonic theory.
  - 3) Explain the erosional work of river.
  - 4) Characteristics of continent and oceans.
5. Write short notes (**any two**) : 14
- 1) Branches of Applied Geomorphology.
  - 2) Land forms in Karst region.
  - 3) Aeolian depositional landforms.
  - 4) Erosional work of sea waves.

मराठी रूपांतर

- सूचना :**
- १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
  - २) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
  - ३) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
  - ४) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
  - ५) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. अ) कंसातील अचूक पर्याय निवडून खालील वाक्य पूर्ण करा.

७

- १) _____ महासागराने पृथ्वीचा १/३ पृष्ठभाग व्यापला आहे.
(आटलांटिक, पॅसिफिक, इंडियन)
- २) अपक्षय चक्र ही संकल्पना _____ यांनी मांडली.
(आल्फ्रेड वेगनर, डब्लू. एम. डेव्हीस, कोबेर)
- ३) बहिरवक्र, उभी कडा, एक रेषीय आणि अंतरवक्र हे _____ घटक आहेत.
(भूदृष्यांचे, उताराचे, जंगलाचे)
- ४) उतार बदलाचा सिद्धांत _____ यांनी मांडला.
(डब्लू. एम. डेव्हीस, डब्लू. पेंक, ए. वूड)
- ५) _____ हे किनारपट्टी खननाचे प्रमुख कारक आहे.
(सागरी लाटा, वारा, हिमनदी)
- ६) _____ विदारणामुळे कार्स्ट भूप्रदेश निर्माण होतात.
(जैविक, रासायनिक, भौतिक)
- ७) त्सुनामी ही नैसर्गिक आपत्ती _____ या प्रदेशात आढळते.
(हिम, किनारपट्टीय, कोरड्या)

ब) गाळलेल्या जागा भरा :

७

- १) भूखंड आणि _____ हे प्रथम श्रेणीचे भूस्वरूप आहे.
- २) सर्व प्रथम _____ हा शब्द कॅनेडीयन भू-भौतिकशास्त्रज्ञ जे. टी. विल्सन यांनी वापरला.
- ३) लोंबती दरीची निर्मिती हिमनदीच्या _____ कार्यामुळे निर्माण होते.
- ४) _____ च्या खनन कार्यामुळे 'भूछत्र खडक' हा भू आकार निर्माण होतो.
- ५) _____ च्या संचयन कार्यामुळे हिमोढ ची निर्मिती होते.
- ६) भूरूपशास्त्रांच्या समस्यांच्या निराकरणासाठी वापर केला जातो याला _____ भूरूपशास्त्र असे म्हणतात.
- ७) भूदृष्य म्हणजे संरचना, _____ आणि अवस्था यांचे कार्य आहे.

२. हिमनदीच्या खनन व संचयन कार्यामुळे निर्माण होणारे भूआकार आकृतीच्या साहाय्याने स्पष्ट करा. १४

३. अ) वेगनरचा भूखंड वहन सिद्धांत स्पष्ट करा. १४

किंवा

ब) पॅक यांचे उतार विकासा संबंधीचे विचार स्पष्ट करा.

४. खालील प्रश्नाची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन) : १४

१) उतार विकासाबद्दलचे ए. वूड यांचे विचार.

२) भूमंच विवर्तनिका सिद्धांत.

३) नदीचे खनन कार्य स्पष्ट करा.

४) भूखंड व महासागर यांची वैशिष्ट्ये लिहा.

५. टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) : १४

१) उपयोजित भूरूपशास्त्राच्या शाखा.

२) कर्स्ट प्रदेशातील भूमी स्वरूपे.

३) वाऱ्याच्या संचयन कार्यामुळे निर्माण होणारे भूआकार.

४) सागरी लाटांचे खनन कार्य.

SLR-MM – 348

Seat
No.

M.A./M.Sc. – I (Semester – II) Examination, 2015
(CGPA)
GEOGRAPHY (Paper – VI)
Climatology – II

Day and Date : Thursday, 19-11-2015

Total Marks : 70

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) Draw **neat** diagrams and maps **wherever** necessary.
3) **Use of map stencils is allowed.**
4) Figures to the **right** indicate **full** marks.

1. A) Complete the following sentences by choosing correct alternatives given below : 7
- 1) _____ climatic classifications are based on potential evapotranspiration.
    - a) Koeppen's
    - b) Thornthwaite's
    - c) Trewartha's
    - d) None of the above
  - 2) The Mediterranean climate has
    - a) rainy winters and dry summers
    - b) dry winters and rainy summers
    - c) dry winters and humid summers
    - d) None of the above
  - 3) For _____ of agriculture, the planning commission of India has divided India into 15 agro-climatic regions.
    - a) sustainable development
    - b) periodical development
    - c) planning and development
    - d) None of the above
  - 4) One clo unit clothing is required for drop of _____ °C temp.
    - a) 9
    - b) 12
    - c) 21
    - d) None of the above
  - 5) Even one percent depletion of ozone could lead to _____ times increase in skin cancer.
    - a) 2
    - b) 4
    - c) 5
    - d) None of the above

P.T.O.

मराठी रूपांतर

7

1. अ) योग्य पर्याय निवडून पुढील वाक्ये पूर्ण करा :

- 1) _____ चे हवामान वर्गीकरण बाष्पोत्सर्जन क्षमतेवर आधारित आहे.
अ) कोपेन
ब) थॉर्नथ्वेट
क) त्रिवार्था
ड) वरील पैकी नाही
- 2) भूमध्य सामुद्रिक हवामान प्रदेशात _____ असतात.
अ) हिवाळी पाऊस व कोरडे उन्हाळे
ब) कोरडे हिवाळे व उन्हाळी पाऊस
क) कोरडे हिवाळे व दमट उन्हाळे
ड) वरील पैकी नाही
- 3) भारतीय नियोजन आयोगाने कृषीच्या _____ साठी १५ कृषी-हवामान विभाग पाडले जातात.
अ) शाश्वत विकासा
ब) काळानुरूप विकासा
क) नियोजन व विकासा
ड) वरील पैकी नाही
- 4) _____ ° से.ने तापमान घटल्यास एक क्लो युनिट वस्त्राची आवश्यकता भासते.
अ) ९
ब) १२
क) २१
ड) वरील पैकी नाही
- 5) एक टक्का ओझोनचा न्हास म्हणजे त्वचेच्या कर्करोगाच्या वाढीची _____ पट शक्यता.
अ) २
ब) ४
क) ५
ड) वरील पैकी नाही
- 6) सामान्यतः नागरी क्षेत्रात सभोवतालच्या क्षेत्रापेक्षा _____ % पर्जन्य अधिक पडतो.
अ) १०
ब) १५
क) २०
ड) वरील पैकी नाही
- 7) वैश्विक तापमानवाढी संदर्भात १९८५ मध्ये आंतरराष्ट्रीय सहकार्य मिळविण्यासाठी _____ चे आयोजन केले होते.
अ) मॉन्ट्रीअल तह
ब) रिओ शिखरपरिषद
क) व्हिएन्ना करार/परिषद
ड) वरील पैकी नाही

ब) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा :

7

- 1) हवामानाच्या वर्गीकरणाचे दोन प्रमुख आधार कोणते ?
- 2) जगात हिवाळा ऋतु नसलेला हवामान प्रदेश कोणता ?
- 3) Palmer drought index वापरून दुष्काळाच्या तीव्रतेचे वर्गीकरण करणारा देश कोणता ?
- 4) कोणत्याही दोन हरित-गृह वायूंची नावे सांगा.
- 5) जगाचे एकूण किती वस्त्र विभाग आहेत ?
- 6) इष्ट मानवी समाधान विभागातील तापमानाची कक्षा सांगा.
- 7) प्राचीन जीवाष्म कालखंड हवामान दिनदर्शिका किती मुख्य विभागात विभागली आहे ?

2. कोपेनच्या हवामान विभागाचे टीकात्मक परिक्षण करा.

14

3. विषुववृत्तीय वर्षावनांचे हवामान व वनस्पती आणि टंड्रा प्रदेशाचे स्थान व प्राणीजीवन वर्णन करा.

14

किंवा

मानवी आराम/समाधान आणि आरोग्य यांच्या संदर्भात शरीर विज्ञान हवामान शास्त्राची चर्चा करा.

14

4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) :

14

- 1) कृषी-हवामानशास्त्र म्हणजे काय ? शेतीवर परिणाम करणाऱ्या हवामान घटकांचे वर्णन करा.
- 2) वायु प्रदूषणवर निबंध लिहा.
- 3) पुरा हवामानशास्त्राची व्याख्या सांगून अलीकडच्या काळातील हवामान बदलांचे वर्णन करा.
- 4) एम्.एस्. रंधवा यांनी केलेले भारतीय कृषी-हवामान विभाग स्पष्ट करा.

5. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) :

14

- 1) नवीन वातावरणाशी रुळण्याची प्रक्रिया.
- 2) शहरी हवामान व उष्ण बेटे
- 3) वैश्विक तापमानवाढ
- 4) हवामान व वस्त्र.

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Part – I) (Semester – II) Examination, 2015
GEOGRAPHY (Paper – VII) (C.G.P.A.)
Regional Geography of India

Day and Date : Saturday, 21-11-2015
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

- Instructions:** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Use of stencils is allowed.**
3) **Figures to the right indicate full marks.**
4) **Draw neat diagrams wherever necessary.**

1. A) Choose the correct alternative.

7

- 1) _____ ranges separate the Kashmir valley from the Indus river valley.
A) Pir Panjal Range   B) Dhaulandhar Range
C) Great Himalayan Range   D) Siwalik Range
- 2) _____ region is not affected by the Monsoon of the Arabian Sea branch.
A) Western Ghat   B) Deccan Plateau
C) Madhya Pradesh   D) Punjab Plain
- 3) _____ rivers does not make a delta.
A) Mahanadi   B) Godavari
C) Tapi   D) Ganga
- 4) Plants of Monsoon region are called _____
A) Hydrophytes   B) Hygrophytes
C) Tropophytes   D) Xerophytes
- 5) Green revolution aimed at _____
A) Enhancing farm production   B) Increasing farm yield
C) Reducing social disparities   D) Reducing Regional disparities

6) _____ is an essential combination for setting up Iron and Steel industry.

- A) Coal – Electricity – Market   B) Coal – Iron ore – Water
C) Electricity – Water – Iron ore   D) Coal – Water – Cotton

7) Lakshadweep Island is formed by _____

- A) Volcanic   B) Coral
C) Tectonic origin   D) Alluvial

B) Fill in the blanks :

7

- 1) _____ is the largest physiographic division in India.
- 2) The largest numbers of sugar industry are found in _____ district of Maharashtra.
- 3) _____ city is situated on the mouth of Tapi river.
- 4) Maximum proportion of area under well irrigated is in _____
- 5) India is the _____ largest rank producer of manganese in the world.
- 6) Maximum production of bauxite in India comes from _____ State.
- 7) Ankleshwar petroleum field is located in _____ state in India.

2. Discuss on the natural vegetation classification of India. 14

3. A) Write a geographical essay on sugarcane cultivation in India. 14

OR

B) Give a brief account of Iron and Steel industry in India.

4. Write short answers for the following questions (**any two**). 14

- 1) Give an account of canals irrigation in India.
- 2) Describe drainage system of southern India.
- 3) Explain Agro-climatic regions of India.
- 4) Write distribution and production of coal in India.

5. Write short notes (**any two**) : 14

- 1) Comment on the geo-political basis of regionalization in India.
- 2) Location of India.
- 3) Write a geographical essay on Uttaranchal State.
- 4) The concept of micro region.

ब) गाळलेल्या जागा भरा :

७

- १) भारतातील _____ हा सर्वाधिक मोठा प्राक्रतिक विभाग आहे.
- २) महाराष्ट्राच्या _____ जिल्ह्यामध्ये सर्वाधिक साखर कारखाने आढळतात.
- ३) तापी नदीच्या मुखावर _____ शहर आहे.
- ४) _____ या राज्यात विहीर सिंचनाखालील क्षेत्र सर्वात जास्त आहे.
- ५) जगामध्ये मॅगनीज उत्पादनात भारताचा _____ क्रमांक आहे.
- ६) _____ राज्यमध्ये भारतातील सर्वात जास्त बॉक्साईटचे उत्पादन होते.
- ७) अंकलेश्वर खनिजतेल क्षेत्र भारतात _____ राज्यात आहे.

२. भारतातील नैसर्गिक वनस्पतीचे वर्गीकरण करून यावर चर्चा करा.

१४

३. अ) भारतातील ऊस शेतीवर भौगोलिक निबंध लिहा.

१४

किंवा

ब) भारतातील लोहपोलाद उद्योगावर थोडक्यात माहिती द्या.

४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) :

१४

- १) भारतातील कालवा जलसिंचनाची माहिती विशद करा.
- २) दक्षिण भारतातील जलप्रणाली वर्णन करा.
- ३) भारताचे कृषी हवामान प्रदेश स्पष्ट करा.
- ४) भारतातील दगडी कोळशाचे वितरण आणी उत्पादन लिहा.

५. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :

१४

- १) भारतातील प्रादेशिकतेसाठी 'भू-राजकीय' आधार यावर चर्चा करा.
- २) भारताचे स्थान.
- ३) उत्तरांचल राज्यावर भौगोलिक निबंध लिहा.
- ४) सूक्ष्म प्रदेश संकल्पना.

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. – I (Semester – II) Examination, 2015
GEOGRAPHY (Paper – VIII) (CGPA)
Population Geography

Day and Date : Tuesday, 24-11-2015
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

- N. B. :**
- 1) **All questions are compulsory.**
  - 2) **Figures to the right indicates full marks.**
  - 3) **All questions carry equal marks.**
  - 4) **Use of stencils is allowed.**
  - 5) **Draw neat diagrams wherever necessary.**

1. A) Fill in the blanks by choosing correct alternative given in bracket : 7
- 1) _____ is most common measure of human fertility.
(General fertility rate, Age specific birth rate, Crude birth rate)
  - 2) Lowest life expectancy at birth is observed in _____ in the world.
(Uganda, Rawanda, Angola)
  - 3) In U. K. a census is conducted at an interval of _____ years.
(Ten, Seven, Five)
  - 4) The demographic transition theory is based on the actual demographic experience of _____ countries.
(Eastern, Western, Asian)
  - 5) Among all the sparely populated areas, _____ is more sparely populated in the world.
(Oceania, North America, Sahara)
  - 6) According to Malthus theory population increases in _____ proportion.
(Statistical, Mathematical, Geometrical)
  - 7) When the population of an area is too small for full utilization of territory's resources, it is said to be a situation of _____ population.
(Optimum, Over, Under)

B) Fill in the blanks :

7

- 1) _____ birth rate means number of births in year per thousand population.
- 2) Malthus stated two checks on population growth, _____ and positive.
- 3) _____ population is one that permits the highest per capita output.
- 4) The word 'Census' is derived from _____ word censure.
- 5) The rapid decline in mortality experienced in developing countries after _____ war.
- 6) A. B. R. stands for _____
- 7) According to census of India 2001 lowest child sex ratio observed in _____ state.

2. Give an account of factors affecting on distribution of population in India. **14**

3. Comment on the Malthus theory of population. **14**

OR

What is population geography ? Comment on the scope and significance of population geography.

4. Answer the following questions in brief (**any two**) : **14**

- 1) Explain the factors affecting on fertility.
- 2) Comment on the growth of population in India.
- 3) Comment on the declining sex ratio all over the world.
- 4) Discuss the population problems in India.

5. Write short notes on (**any two**) : **14**

- 1) Demographic translation theory
- 2) Over population
- 3) Mortality
- 4) Sex ratio.

मराठी रूपांतर

१. अ) कंसातील योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. ७
- १) मानवी जननदर मोजण्याचे _____ हे सामान्य परिमाण आहे.
(सामान्य जन्मदर, वयसापेसजन्मदर, ढोबल जन्मदर)
- २) जगातील सर्वात कमी जन्मावेळची अपेक्षित आयुमर्यादा _____ या देशात
आढळते.
(युगांडा, रवांडा, अंगोला)
- ३) ग्रेटब्रिटनमध्ये लोकसंख्येची गणना दर _____ वर्षांनी केली जाते.
(१०, ०७, ०५)
- ४) लोकसंख्या संक्रमणाचा सिद्धांत _____ देशांच्या प्रत्यक्ष लोकसंख्या शास्त्रीय
अनुभवावर आधारलेला आहे.
(पूर्वेकडील, पश्चिमेकडील, आशीया खंडातील)
- ५) जगातील सर्व कमी घनतेच्या प्रदेशामध्ये _____ हा प्रदेश अतिशय कमी घनतेचा
आहे.
(ओशेनिया, उत्तर अमेरिका, सहारा)
- ६) माल्थसच्या सिद्धांतानुसार लोकसंख्येची वाढ _____ श्रेणीने होते.
(संख्येकी, गणिती, भूमीतीय)
- ७) जेव्हा एखाद्या प्रदेशाची लोकसंख्या इतकी कमी असते की त्या प्रदेशातील साधन संपत्तीचा
पूर्णपणे वापर करू शकत नाही अशा स्थितीला _____ लोकसंख्या म्हणतात.
(इष्टतम, अतिरिक्त, न्यूनतम)

ब) गाळलेल्या जागा भरा :

- १) _____ जन्मदर म्हणजे दरवर्षी दरहजारी जन्मलेल्या बालकांची संख्या.
- २) माल्थसने सांगितलेल्या लोकसंख्या वाढीवर मर्यादा घालण्याच्या _____ आणि
सकारात्मक या दोन पद्धती आहेत.
- ३) _____ लोकसंख्या अशी एक लोकसंख्या आहे की ज्यामध्ये दरडोई उत्पन्न
उच्चतम असते.

७

- ४) Census हा शब्द _____ भाषेतील Censure या शब्दापासून बनला आहे.
- ५) विकसनशील देशातील मृत्यूदर अतिशय वेगाने _____ युद्धानंतर कमी झाला.
- ६) A. B. R. चे विस्तारीत रूप _____ आहे.
- ७) भारताच्या २००१ च्या सेन्ससनुसार सर्वात कमी बाललिंग गुणोत्तर _____ राज्यात आढळले.

२. भारतातील लोकसंख्येच्या वितरणावर परिणाम करणाऱ्या घटकांचा आढावा घ्या. १४
३. माल्थसच्या लोकसंख्या सिद्धांताची सविस्तर चर्चा करा. १४

किंवा

लोकसंख्या भूगोल म्हणजे काय ते सांगून त्याची व्याप्ति व महत्त्व यांची चर्चा करा.

४. थोडक्यात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) : १४
- १) जननदरावर परिणाम करणारे घटक विशद करा.
  - २) भारतातील लोकसंख्या वाढीची चर्चा करा.
  - ३) जगातील कमी होणाऱ्या लिंगगुणोत्तराची चर्चा करा.
  - ४) भारतातील लोकसंख्याच्या समस्यांची चर्चा करा.
५. टीपा द्या (कोणत्याही दोन) : १४
- १) लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांत
  - २) अतिरिक्त लोकसंख्या
  - ३) मर्त्यता
  - ४) लिंग गुणोत्तर.

7) The sustainable development can solve the problem of _____ degradation.

a) Environmental

b) Air

c) Water

d) None of these

B) Fill in the blanks :

7

1) According to _____ “Agricultural Geography” as man’s husbandry of the land.

2) The word agriculture comes from _____ word “Agricoltura”

3) Water logging is a impact of _____ irrigation to the land.

4) _____ cultivation is responsible for the loss of valuable forest cover on the land.

5) _____ is basic activity that man gets his food, clothing and shelter.

6) In 1965 _____ has developed formula for the measurement of crop diversification.

7) In India _____ is the founder of “Green Revolution”.

2. Explain the role of physical determinants in agricultural development.

14

3. Describe the Von-Thunen theory in brief.

OR

Describe location, distribution and characteristics of “Shifting cultivation”.

14

4. Answer the following questions in short (**any two**):

14

1) Explain Jhonson’s Model in brief.

2) What is environmental degradation ?

3) Explain the scope of agricultural geography.

4) What is impact of Green revolution ?

5. Write short notes on the following (**any two**):

14

1) Systematic Approach

2) Plantation cultivation

3) Von-Thunen model

4) Food problem in India.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

२) स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.

३) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

४) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या व नकाशे काढा.

१. अ) खालील दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्याय निवडून विधाने पूर्ण करा.

७

१) _____ दृष्टीकोनामध्ये शेतीचा केलेला अभ्यास नेहमी वैश्विक दृष्टीकोनातून केला जातो.

अ) सुरुबद्ध   ब) प्रादेशीक   क) निश्चयवादी   ड) यापैकी नाही

२) _____ भूगोल म्हणते शेतीतील अभिक्षेत्रीय किन्नतेचा अभ्यास होय.

अ) राजकीय   ब) सामाजिक   क) कृषी   ड) यापैकी नाही

३) डर्वट विट्टलेसी यांनी १९३६ मध्ये जगातील _____ चे प्रमुख विभागात वर्गीकरण केले.

अ) राजकीय   ब) औद्योगिक   क) कृषी   ड) यापैकी नाही

४) जलसिंचन हे मानवाचे _____ साठी उत्तम उत्तर आहे.

अ) दुष्काळासाठी   ब) शासनासाठी   क) निसर्ग   ड) यापैकी नाही

५) ईशान्य भारतीय डोंगराळ राज्यात स्थलांतरीत शेती _____ नांवाने ओळखली जाते.

अ) लडांग   ब) झूम   क) मिलपा   ड) पोडा

६) मृदेचा सामू (pH) _____ पेक्षा कमी असल्यास ती मृदा आम्लधर्मो गणली जाते.

अ) ७   ब) ९   क) ८   ड) १०

७) शाश्वत विकासांने _____ अवनती ही समस्या सूटू शकते.

अ) पर्यावरणीय   ब) हवा   क) जल   ड) यापैकी नाही

ब) रिकाम्या जागा भरा.

७

१) _____ यांच्या मते मानवा द्वारा भूमी संवर्धन म्हणजे “कृषी भूगोल” होय.

२) _____ भाषेतील ‘अॅग्रीकल्चर’ या नांवावरून अॅग्रीकल्चर हा शब्द तयार झाला आहे.

३) जमिनीला केलेल्या _____ सिंचनाचा परीणाम होऊन पानयळ प्रदेश निर्माण झाले.

- ४) _____ प्रकारची शेती जमिनीवरील मौल्यवान जंगलये आवरण नष्ट करण्यास जबाबदार आहे.
- ५) _____ हा पायाभूत व्यवसाय जो मानवाच्या अन्न, वस्त्र, निवास या घटनाची दर्शता करतो.
- ६) पिकांची विविधता मोजण्यासाठी १९६५ मध्ये _____ यांनी सूत्र विकसित केले.
- ७) भारतीय “हरीत क्रांतीचे” _____ हे जनक आहेत.

२. प्राकृतिक घटकांचा शेतीवरील प्रभाव स्पष्ट करा. १४

३. व्हॉन थुनेन यांचा सिद्धांत थोडक्यात स्पष्ट करा. १४

किंवा

“स्थलांतरीत शेतीचे” स्थान, वितरण व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : १४

- १) जॉन्सनचा सिद्धांत थोडक्यात स्पष्ट करा.
- २) पर्यावरण असंतुलन म्हणजे काय ?
- ३) कृषि भूगोलाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ४) हरीत क्रांतीचे परीणाम कोणते आहेत ?

५. खालील टीपा लिहा (कोणतेही दोन) : १४

- १) क्रमबद्ध (Systematic) दृष्टीकोन
- २) मळ्याची शेती
- ३) व्हॉन-थुनेन यांचा सिद्धांत
- ४) भारतातील अन्न समस्या.

Seat No.	
-------------	--

**M.A./M.Sc. (Part – II) (Semester – III) (CGPA) Examination, 2015
GEOGRAPHY (Paper – X)
Settlement Geography**

Day and Date : Wednesday, 18-11-2015

Max. Marks : 70

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

- Instructions :**
- i) **All questions are compulsory.**
  - ii) **All questions carry equal marks.**
  - iii) **Use of stencil is allowed.**
  - iv) **Draw neat and labelled diagram wherever necessary.**

1. A) Complete the following sentences by choosing correct alternative : 7
- 1) Jordan wrote _____ a book on settlement geography.
A) Geography of settlement   B) Nature of settlement geography
C) Rural and urban geography   D) None of the above
  - 2) Oxford and Cambridge are _____ centers.
A) Educational   B) Cultural   C) Tourist   D) None of the above
  - 3) _____ is one of the basic needs of human being.
A) Shelter   B) Home   C) Humlet   D) None of the above
  - 4) The concentric zone theory was developed by
A) Homer Hoyt
B) Harris and Ulman
C) Burges
D) None of the above
  - 5) The _____ central place hierarchy is based on administrative principle.
A) K-3   B) K-4   C) K-7   D) None of the above
  - 6) Urban morphology means internal _____ of a city.
A) Structure   B) Size   C) Shape   D) None of the above
  - 7) Primate city concept was put forth by Mark Jefferson in
A) 1941   B) 1940   C) 1939   D) None of the above

- B) Complete the following sentences : 7
- 1) C.B.D. stands for
  - 2) Macca and Madina are the _____ Saudi Arabia.
  - 3) Primary types of economic activities are largely found in _____ settlement.
  - 4) The multinuclei model developed by Harris and Ulman in
  - 5) The K-4 central hierarchy is based on _____ optimising principal.
  - 6) _____ coined the term city rich and city poor sectors.
  - 7) The _____ of settlement geography is multidisciplinary.
2. Analysis with examples the functional classification of towns. 14
3. Define rural settlement geography and give its site and situation. 14
- OR
- Explain the trend and growth of human settlement. 14
4. Answer the following questions in short (**any two**) : 14
- 1) Explain the multiple nuclei theory.
  - 2) Explain the nature of urban geography.
  - 3) Discuss the types of rural settlement.
  - 4) Explain the rank size rule.
5. Write short notes on **any two** : 14
- 1) Concept of primate city.
  - 2) Importance of settlement geography.
  - 3) The concentric zone theory.
  - 4) Human settlement and environment.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) सर्व प्रश्नला समान गुण आहेत.
३) नकाशा स्टेन्सिलचा वापर करण्याला परवानगी आहे.
४) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

१. अ) योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

७

- १) जॉर्डन यानी वसाहत भूगोलावर _____ हे पुस्तक लिहिले.
अ) Geography of settlement
ब) Nature of settlement geography
क) Rural and urban geography
ड) वरीलपैकी नाही
- २) ऑक्सफर्ड व केंब्रिज हि शहरे _____ स्थाने आहेत.
अ) शैक्षणिक   ब) सांस्कृतिक   क) पर्यटन   ड) वरीलपैकी नाही
- ३) _____ हि मानवाची प्राथमिक/मुलभूत गरज आहे.
अ) निवास   ब) घर   क) झोपडी   ड) वरीलपैकी नाही
- ४) समकेंद्रिय कठिबंध सिद्धांत _____ यांनी मांडला.
अ) होमर हॉयट   ब) हॉरिस व उल्मन
क) बर्गोस   ड) वरीलपैकी नाही
- ५) प्रशासनाच्या तत्वावर _____ हि मध्यवर्ती क्रमवारी आधारित आहे.
अ) K-3   ब) K-4
क) K-7   ड) वरीलपैकी नाही
- ६) नगराची अंतर्गत _____ म्हणजे नागरी रूपिका होय.
अ) रचना   ब) विस्तार
क) आकार   ड) वरीलपैकी नाही
- ७) सर्वश्रेष्ठ शहराची संकल्पना मार्क जेफरसन यांनी _____ मध्ये मांडली.
अ) १९४१   ब) १९४०
क) १९३९   ड) वरीलपैकी नाही

ब) पुढील वाक्ये पुर्ण करा.

७

- १) सी.बी.डी. या शब्दाचे विस्तारित रूप _____ असे आहे.
- २) सौदी अरेबियातील मक्का व मदिना हि शहरे _____ केंद्र आहेत.
- ३) _____ वसाहतीमध्ये प्रामुख्याने प्राथमिक स्वरूपाच्या आर्थिक क्रिया आढळतात.
- ४) बहुकेंद्रिय सिद्धांत हॅरिस व उल्मन यानी _____ मध्ये मांडला.
- ५) सुयोग्य _____ तत्वावर K-4 हि क्रमवारी आधारित आहे.
- ६) मध्यवर्ती ठिकाण सिद्धांतातील 'श्रीमंत शहर व गरिब शहर' हि संज्ञा _____ यांनी मांडली.
- ७) वसाहत भूगोलाचे _____ हे बहुशाखीय आहे.

२. शहरांचे कार्यानुसार वर्गीकरण सोदाहरण स्पष्ट करा.

१४

३. ग्रामीण वसाहत भूगोलाची व्याख्या सांगून तिचे स्थान व स्थिती स्पष्ट करा.

१४

किंवा

मानवी वसाहतीचा कल व विकास स्पष्ट करा.

४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा कोणतेही दोन.

१४

- १) बहुकेंद्रिय सिद्धांत स्पष्ट करा.
- २) नगरी भूगोलाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ३) ग्रामीण वसाहतीचे प्रकार विशद करा.
- ४) श्रेणी आकार नियम स्पष्ट करा.

५. कोणत्याही दोनवर टिपा लिहा.

१४

- १) सर्वश्रेष्ठ शहराची संकल्पना.
- २) वसाहत भूगोलाचे महत्व.
- ३) समकेंद्रिय कठिबंध सिद्धांत.
- ४) मानवी वसाहत व पर्यावरण.

SLR-MM – 353

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Part – II) (Semester – III) (CGPA) Examination, 2015
GEOGRAPHY (Paper – XI)
Biogeography

Day and Date : Friday, 20-11-2015

Max. Marks : 70

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

- N.B. :** 1) *All questions carry equal marks.*
2) *All questions are compulsory.*
3) *Use of stencils is allowed.*
4) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

1. A) Choose the correct and rewrite.

7

- 1) _____ studies all biotic things on the surface of the earth.
(biogeography, plant geography, zoogeography)
- 2) _____ is considered as father of plant geography. (Alexander, Robinson, Humbolt)
- 3) Paleorecords of life history are well preserved in _____ rocks.
(sedimentary, metamorphict, primary)
- 4) Primitive plants originated in _____ (air, water, land)
- 5) _____ National Park is located in Assam. (Kaziranga, Ranthambor, Madumalai)
- 6) The theory of evolution of life was putforth by _____ (King, New bigin, Darwin)
- 7) Holocene is considered as _____ period in Paleostudies of life evolution. (oldest, youngest, mediaeval)

P.T.O.

B) Write answers in **one** sentence.

7

- 1) What is zoo geography ?
- 2) Define the term 'energy pyramid'.
- 3) What is meant by 'decomposers' ?
- 4) What is 'dispersal' ?
- 5) What is 'conservation' ?
- 6) What are the fossils ?
- 7) What is an ecosystem ?

2. Explain the influence of physical environment on the distribution of plants.

14

3. 1) Define biogeography. Explain its nature and scope.

14

OR

2) What are the major ecosystems ? Explain any one of them.

4. Write short answers (**any 2**) :

14

- 1) Describe the branches of biogeography.
- 2) Describe a 'desert biome'.
- 3) Explain the relationship between zoo geography and environment.
- 4) Why legal protection to plants and animals is necessary ?

5. Write short notes (**any 2**) :

14

- 1) Tiger projects
- 2) Dispersal and migration
- 3) Types of forests
- 4) Energy pyramids.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
२) सर्व प्रश्न अनिवार्य.
३) स्टेनसील वापरव्यास परवानगी आहे.
४) योग्य तेथे आकृत्या काढा.

१. अ) योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

७

- १) _____ विषयामध्ये पृथ्वीच्या पृष्ठ भागा वरील सर्व जैविक घटकांचा अभ्यास केला जातो.
(जैविक भूगोल, वनस्पती भूगोल, प्राणी भूगोल)
- २) _____ यांना वनस्पती भूगोलाचे पिता मानतात.
(अलेक्झांडर, राबिनसन, हंबोल्ट)
- ३) _____ खडकांमध्ये जीव सृष्टीच्या इतिहासाचे पुरातन पुरावे उत्तम प्रकारे जतन असतात.
(गाळाचे, रूपांतरीत, प्राथमिक)
- ४) प्राथमिक अवस्तेतील वनस्पतींचा आरंभ _____ मध्ये झाला.
(हवा, पाणी, जमिन)
- ५) _____ राष्ट्रीय उद्यान आसाम मध्ये आहे.
(कांझीरंगा, रण थंबोर, मदुमलाई,)
- ६) _____ यांनी सजीवांच्या उत्क्रांतीचा सिद्धांत मांडला.
(किंग, न्युबिगीन, डार्विन)
- ७) जीव सृष्टीच्या उत्क्रांती मधील प्राचीन पुराव्यामधील कालखंड _____ आहे.
(सर्वात जूना, सर्वात नवा, मध्ययुगीन)

ब) एका वाक्यात उत्तरे लिहा :

७

- १) प्राणी भूगोल म्हणजे काय ?
- २) 'ऊर्जा मनोरा' संज्ञेची व्याख्या द्या.
- ३) 'विघटक' म्हणजे काय ?
- ४) 'विखुरणे' म्हणजे काय ?
- ५) संवर्धन म्हणजे काय ?
- ६) 'निखातके' कश्याला म्हणतात ?
- ७) परिसंस्था म्हणजे काय ?

२. वनस्पतीच्या वितरणावरील प्राकृतिक घटकांचा प्रभाव स्पष्ट करा.

१४

३. जैविक भूगोलाची व्याख्या देऊन त्याचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.

१४

किंवा

प्रमुख परिसंस्था कोणत्या ? कोणत्याही एका परिसंस्थेची माहिती द्या.

१४

४. थोडक्यात उत्तरे द्या (कोणतेही २) :

१४

- १) जैविक भूगोलाच्या शाखांची माहिती द्या.
- २) वाळवंटी जैविक प्रदेशाची माहिती सांगा.
- ३) परिसंस्था व प्राणी भूगोल संबंधाची माहिती द्या.
- ४) प्राणी व वनस्पतींना कायद्याचे संरक्षण याची गरज स्पष्ट करा.

५. टीपा लिहा (कोणतेही २) :

१४

- १) व्याघ्र प्रकल्प
- २) स्थलांतर व विखुरणे
- ३) वनांचे प्रकार
- ४) ऊर्जा मनोरा

SLR-MM – 354

Seat
No.

M.A./M.Sc. – II (Semester – III) Examination, 2015
GEOGRAPHY (CGPA) (Paper – XII)
Cultural Geography

Day and Date : Monday, 23-11-2015

Max. Marks : 70

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **All questions carry equal marks.**
3) **Use of stencils is allowed.**
4) **Draw neat and labelled diagram wherever necessary.**

1. A) Fill in the blanks by choosing correct alternative given in bracket. 7
- 1) _____ is holly book of Christian.
(Ramayana, Mahabharat, Kuran, Bible)
  - 2) _____ is Tibeto Burman language.
(North Assamy, Malayalam, Telugu, None of these)
  - 3) _____ is way of worshipping the God.
(Race, Religion, Language, Culture)
  - 4) Occidental realm is subdividend into _____ sub-realms.
(Two, Four, Six, Eight)
  - 5) _____ economic activities provides intellectual and personal services.
(Primary, Secondary, Tertiary, Quarternary)
  - 6) Present day _____ display very high degree of social and ethnic diversity.
(U.S.A., Britain, India, China)
  - 7) _____ born in deserts of middle east about 3800 years ago which refers to the religion of Jews.
(Islam, Christianity, Hinduism, Judiasm)

P.T.O.

B) Fill in the blank :

7

- 1) Toda's are inhabitants of _____ region of India.
- 2) _____ is official language of Kerala.
- 3) Polygamy is permissible in _____
- 4) Mesopotemia, Nile valley, Indus valley and Ho-yang-Ho basins are the best examples of _____
- 5) _____ gave most important contribution to racial geography.
- 6) Caucasoids are generally found in _____ continent.
- 7) _____ means submission to God.

2. What is culture ? Explain the components of culture. 14

3. Comment on the social and cultural processes in developing countries and explain in brief about socio-cultural process in India. 14

OR

Give a detailed account of Tribal groups in the world.

4. Answer in brief (**any two** of the following) : 14

- 1) Explain significance of cultural geography.
- 2) Comment on the cultural pattern of rural and urban society.
- 3) Comment on the diffusion of religion with special reference to Christian.
- 4)

5. Write short notes on (**any two**) : 14

- 1) Scope of cultural geography.
- 2) Concept of cultural *hearth*.
- 3) Ethnic traits in the world.
- 4) World cultural realms.

मराठी रूपांतर

१. अ) कंसातील योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ७
- १) _____ हा ख्रीश्चनाचा पवित्र ग्रंथ आहे.
(रामायण, महाभारत, कुराण, बायबल)
  - २) _____ ही टिबेटो बर्मन भाषा आहे.
(उ. आसामी, मल्याळम, तेलुगु, यापैकी नाही)
  - ३) _____ म्हणजे देवपूजा करण्याचा मार्ग आहे.
(वंश, धर्म, भाषा, संस्कृती)
  - ४) ऑक्सीडेंटल रिल्मची विभागणी _____ उपविभागात केली जाते.
(दोन, चार, सहा, आठ)
  - ५) _____ श्रेणीच्या आर्थिक क्रिया बौद्धिक व वैयक्तिक सेवा पुरवणे.
(प्रथम, द्वितीय, तृतीय, चतुर्थ)
  - ६) सद्या _____ या देशात सामाजिक व मानववांशीक विविधता मोठ्या प्रमाणात आढळते.
(संयुक्त संस्थाने, ब्रिटन, भारत, चीन)
  - ७) मध्यपूर्वेच्या वाळवंटात ३८०० वर्षापूर्वी ज्यू धर्माशी संबंधीत _____ चा उदय झाला.
(इस्लाम, इसाई, हिंदुत्व, ज्युवाद)
- ब) गाळलेल्या जागा भरा. ७
- १) तोडा लोक भारताच्या _____ भागाचे रहिवासी आहेत.
  - २) केरळमध्ये _____ ही कार्यालयीन भाषा आहे.
  - ३) _____ या धर्मात बहुपत्नीत्वाला मान्यता आहे.
  - ४) मेसोपोटेमिया, नाईल खोरे, सिंधू खोरे, हो-याँग-हो खोरे ही _____ ची उत्तम उदाहरणे होत.
  - ५) _____ यांनी वांशीक भूगोलाला मोठे योगदान दिले.
  - ६) सामान्यपणे कॉकॅसॉईड वंशाचे लोक _____ खंडात आढळतात.
  - ७) _____ म्हणजे देवाला अर्पण.

२. संस्कृती म्हणजे काय ? संस्कृतीचे विविध घटक विशद करा. १४
३. विकसनशील देशाच्या सामाजिक व सांस्कृतिक प्रक्रियेची चर्चा करा व भारतातील सामाजिक व सांस्कृतिक प्रक्रिया थोडक्यात विशद करा. १४
- किंवा**
- जगातील जमातींच्या समुहाचा सविस्तर वृत्तांत द्या.
४. थोडक्यात उत्तरे द्या (कोणत्याही दोन) : १४
- १) सांस्कृतिक भूगोलाचे महत्व स्पष्ट करा.
  - २) ग्रामीण व नागरी समाजाच्या सांस्कृतिक प्ररूपाची चर्चा करा.
  - ३) धर्माच्या प्रसारावर चर्चा करा व ख्रीश्चन धर्म प्रसारासंबंधी माहिती द्या.
  - ४)
५. टिपा द्या (कोणत्याही दोन) : १४
- १) सांस्कृतिक भूगोलाची व्याप्ती.
  - २) संस्कृतीच्या उगमस्थानाची संकल्पना.
  - ३) जगातील विविध वंशाची वैशिष्ट्ये.
  - ४) जगाचे सांस्कृतिक विभाग.
-

- 4) Which one of the following is a 'Formal Region' ?
- a) Delhi Metropolitan region   b) Hyderabad- Secunderabad region
c) Delhi-Jaipur-Agra Triangle   d) Assam Valley
- 5) Which indicator from among the following could be the best indicator of social-well being ?
- a) Population growth rate   b) Literary rate
c) Life expectancy   d) Per Capita income
- 6) Which of the following regions of India is most developed economically.
- a) Eastern region   b) North-eastern hill region
c) North-Western region   d) Central region
- 7) Which of the following are major objectives of the hill area development programme ?
- a) Large scale industries   b) Eco-preservation
c) Major irrigation projects   d) Agro-industries
- 8) K-7 principle in Christaller's theory refers to _____
- a) Transport   b) Marketing
c) Administrative   d) Industrial
- 9) When the regional planning proposed first time in India ?
- a) 1970   b) 1980   c) 1968   d) 1965
- 10) R.P. Misra has extended the concept of 'Growth Foci Approach from _____ theory.
- a) Central place   b) Growth pole
c) Ulman   d) None of these

B) Fill in the blanks with correct answer :

10

- 1) Thar desert is a _____ region.
- 2) The first five year plan was launched in the year _____.
- 3) Who proposed the planning regions of India ?

- 4) The _____ model was developed by J.Q. Stewart.
  - 5) Age structure is the _____ indicator of development.
  - 6) India is divided into how many planning regions according to the administrative point.
  - 7) Central place theory was proposed by _____
  - 8) _____ state is highly developed in agricultural in India.
  - 9) The city region is an example of _____ regions.
  - 10) Local skills and manpower resources are effectively used in _____ planning.
-
2. Explain the types of planning and discuss the approaches of regional planning. **20**
  3. Discuss the regional imbalances in agricultural and industrial in India. **20**
- OR
3. Explain draught problematic region in India. **20**
  4. Write short answers of **any two** of the following : **20**
    - 1) Resources of regional development.
    - 2) Growth Foci approach.
    - 3) Describe the problems of regional development in Maharashtra.
    - 4) Metropolitan region of India.
  5. Write short answers **any two** of the following : **20**
    - 1) Significance of district planning in India.
    - 2) Panchayat Raj system.
    - 3) Describe of decentralized planning.
    - 4) Characteristics of the planning regions.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक.
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ३) स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे
 ४) योग्य तेथे आकृत्या काढा.

१. अ) योग्य पर्याय निवडून पुन्हा वाक्य लिहा.

१०

१) भारताचे ५ मोठ्या, ५२ लहान आणि ११ मध्यम प्रदेशात कोणी विभाजन केले.

- अ) एल. एस. भट
 ब) वि.एल.एस. प्रकाश राव
 क) पी. सेन. गुप्ता
 ड) अशोक मित्र

२) प्रादेशिक विभाग _____ ने व्यक्त केला आहे.

- अ) इतर प्रदेशापेक्षा ज्ञानाचा अभाव
 ब) पारेचिआलीझम
 क) विशिष्ट विभागाचा
 ड) स्थानिक स्वतंत्रः, निष्ठा आणि सांस्कृतिक गुण

३) 'रिजनल प्लॅनिंग इन इंडिया' हे पुस्तक कोणी लिहीले.

- अ) सेन आणि वनमाळी
 ब) एल.एस. भट
 क) फ्राईडमन जे. आणि अलोनसो डब्ल्यू
 ड) व्ही. के. सुंदरम

४) खालीलपैकी कोणता एक आकारिक प्रदेश आहे.

- अ) दिल्ली शहर प्रदेश
 ब) हैद्राबाद-सिकंदराबाद प्रदेश
 क) दिल्ली-जयपूर-आग्रा त्रिकोण
 ड) आसाम दरी

- ५) खालीलपैकी कोणत्या दर्शकापासून समाजाचा चांगला दर्शक असू शकतो.
- अ) लोकसंख्या वाढ दर   ब) साक्षरता दर
क) आर्युमान वाढ   ड) दरडोई उत्पन्न
- ६) खालीलपैकी कोणत्या प्रदेशात भारताचा चांगला आर्थिक विकास झालेला आहे.
- अ) पूर्वेकडील प्रदेश   ब) ईशान्येकडील टेकड्यांचा प्रदेश
क) वायव्येकडील प्रदेश   ड) मध्यवर्ती प्रदेश
- ७) डोंगराळ प्रदेश विकास कार्यक्रमाचा खालीलपैकी कोणता मुख्य उद्देश आहे.
- अ) मोठ्या प्रमाणातील उद्योगधंदे   ब) आर्थिक सुरक्षितता
क) प्रमुख जलविद्युत प्रकल्प   ड) शेती-उद्योगधंदे
- ८) क्रिस्टलरच्या सिद्धांतांतील के-७ तत्व _____ च्या संदर्भात आहे.
- अ) वाहतुक   ब) पणन
क) प्रशासकीय   ड) औद्योगिक
- ९) भारतामध्ये प्रादेशिक नियोजन पहिल्यांदा केव्हा सुचविले.
- अ) १९७०   ब) १९५१
क) १९६८   ड) १९६५
- १०) ग्रोथ फोसी अॅप्रोचच्या संकल्पनेपासून आर.पी. मिभा यांनी _____ सिद्धांत विस्तृत केला आहे.
- अ) केंद्रीय स्थल   ब) ग्रोथ पोल
क) उलमन   ड) यापैकी नाही

ब) रिकाम्या जागा भरा.

१०

१) थर वाळवंट _____ प्रदेश आहे.

२) पहिली पंचवार्षिक योजना _____ यावर्षामध्ये सुरू झाली.

३) भारताच्या प्रादेशिक नियोजनाचा हेतु कोणी सुचविला.

४) _____ मॉडेल हे जे. क्यू स्टिवार्ट यांनी विकसित केले.

५) वय संरचना ही _____ विकासाचे दर्शक आहे.

६) प्रशासनच्या दृष्टीने भारताचे किती विभागात प्रदेशाचे नियोजन केले आहे.

७) _____ यांनी मध्यवर्ती स्थल सिद्धांत मांडला.

८) भारतामध्ये शेतीत _____ राज्य विकसित आहे.

९) _____ प्रदेश हे शहरी प्रदेशाचे उदाहरण आहे.

१०) _____ नियोजनामध्ये स्थानिक कुशलता आणि मनुष्यशक्ती साधने प्रामुख्याने उपयोगी आहेत.

२. नियोजनाचे प्रकार स्पष्ट करा आणि प्रादेशिक नियोजनाचे मार्ग यावर चर्चा करा.

२०

३. भारतातील शेती आणि उद्योगधंद्यामधील प्रादेशिक असमतोल यावर चर्चा करा.

२०

किंवा

३. भारतातील दुष्काळी प्रदेश-अनिश्चित प्रदेश स्पष्ट करा.

२०

४. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : २०
- १) साधनसंपतीचा प्रादेशिक विकास.
  - २) ग्रोथ फोसी अॅप्रोच.
  - ३) महाराष्ट्रातील प्रादेशिक विकासाच्या समस्यांचे वर्णन करा.
  - ४) भारतातील शहरासंबंधीची विभाग.
५. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : २०
- १) भारतातील जिल्हा नियोजनाचे महत्व.
  - २) पंचायत राज्य प्रणाली.
  - ३) विकेंद्रीकरण नियोजनाचे वर्णन.
  - ४) प्रादेशिक नियोजनाची वैशिष्ट्ये.
-

SLR-MM – 359

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. – II (Semester – IV) (CGPA) Examination, 2015
GEOGRAPHY (Paper – XIII) (New)
Regional Planning and Development in India

Day and Date : Tuesday, 17-11-2015
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) Draw **neat** diagrams and maps **wherever** necessary.
3) **Use of map stencils is allowed.**
4) Figures to the **right** indicate **full** marks.

1. A) Complete the following sentences by choosing correct alternatives given below : 7

योग्य पर्याय निवडून पुढील वाक्ये पूर्ण करा :

1) To delineate Natural Regions _____ homogeneity is considered.

नैसर्गिक प्रदेशांच्या आखणीसाठी प्रदेशाचा _____ एकजिनसीपणा विचारात घेतला जातो.

a) Social सामाजिक	b) Economic आर्थिक
c) Physical प्राकृतिक	d) Political राजकीय

2) _____ regions lie at the lowest level of hierarchy of planning regions.

नियोजन प्रदेशातील सर्वात खालच्या श्रेणीचा प्रदेश म्हणजे _____ प्रदेश होय.

a) Micro सूक्ष्म	b) Meso मध्यम
c) Block गट	d) Macro अफाट/मोठा

P.T.O.

B) Answer the following questions in **one** sentence only :

7

खालील प्रश्नांची **एका** वाक्यात उत्तरे लिहा :

- 1) Age structure is indicator of which development ?
वय-संरचना ही कोणत्या विकासाची निर्देशक आहे ?
- 2) Who put forward the Growth Pole Concept in 1955 ?
१९५५ मध्ये 'The Growth Pole Concept' कोणी मांडला ?
- 3) Which model was developed by J. Q. Stewart ?
जे. क्यू. स्टेवर्ट यांनी कोणते मॉडेल विकसित केले होते ?
- 4) Give the full form of DPAP.
डी.पी.ए.पी. चे पूर्ण रूप सांगा.
- 5) Who is called as the father of Green Revolution ?
हरीत क्रांतीचा जनक कोणास म्हटले जाते ?
- 6) From which Latin word, the term 'Region' is derived ?
Region ही संज्ञा कोणत्या लॅटीन शब्दापासून बनली आहे ?
- 7) Change in desired direction and at desired speed is known as
अपेक्षित दिशेने व अपेक्षित गतीने होणाऱ्या बदलास काय म्हणतात ?

2. Explain in detail 'The Central Place Theory'.

14

'केंद्रीय स्थल सिद्धांत' सविस्तर स्पष्ट करा.

3. Discuss the problems and prospects of regional development in India.

14

भारतातील प्रादेशिक विकासाच्या समस्या व संभाव्य अपेक्षा यावर चर्चा करा.

OR/किंवा

Write an essay on 'Regional Development in Maharashtra'.

'महाराष्ट्राचा प्रादेशिक विकास' यावर निबंध लिहा.

4. Answer the following questions in short (**any two**) :

14

खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणत्याही दोन) :

1) Explain the flood problematic regions in India.

भारतातील पूरसमस्याग्रस्त प्रदेशांचे वर्णन करा.

2) Discuss how resources are useful in regional development.

प्रादेशिक विकासात संसाधने कशी उपयुक्त असतात यावर चर्चा करा.

3) Explain the need of people's participation in planning process.

नियोजन प्रक्रियेतील लोकांच्या सहभागाची गरज स्पष्ट करा.

4) What are indicators of development ?

विकासाचे निर्देशक कोणते आहेत ?

5. Write short notes on (**any two**) :

14

थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) :

1) Characteristics of Regional Planning.

प्रादेशिक नियोजनाची वैशिष्ट्ये.

2) Panchayati Raj System in Maharashtra.

महाराष्ट्रातील पंचायती राज व्यवस्था.

3) Regional imbalances in India.

भारतातील प्रादेशिक असमतोल.

4) Hierarchy of regions.

प्रादेशिक स्तर.

Seat No.	
----------	--

M.A./M.Sc. II (Semester – IV) (New) (CGPA) Examination, 2015
GEOGRAPHY (Paper – XIV)
Development of Modern Geography

Day and Date : Thursday, 19-11-2015

Max. Marks : 70

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **All questions carry equal marks.**
3) **Use of stencils is allowed.**
4) **Draw neat diagram wherever necessary.**

1. A) Complete the following sentences by choosing correct alternative given below :

7

- 1) _____ is considered as Father of Regional Geography.
(Strabo, Eratosthenes, Ptolemy)
- 2) Hipparchus was a _____ astronomer and Mathematician.
(Arab, Roman, Greek)
- 3) _____ stressed on areas differentiation of course on regional Geography.
(Semple, Hartshorne, Blache)
- 4) The origin of 'Environmental determinism' lies in the work of
(Charles Darwin, Ellen Semple, Humboldt)
- 5) The book entitled 'Cosmos' is written by
(Ritter, Humboldt, Ratzel)
- 6) According to _____ the Pays is the ideal unit to study.
(Blache, Humboldt, Semple)
- 7) A dynamic mathematical model of Glacier flow has been constructed by
(Stamp, Humboldt, J.F. Nye)

B) Fill in the blanks. 7

- 1) To discover the sea route to India, _____ was chosen by the ruler of Portugal.
- 2) _____ prepared the world's first climatic Atlas.
- 3) _____ Geography deals with the whole world.
- 4) The _____ were first, who started dichotomy of physical verses human Geography.
- 5) _____ founded the 'Berlin Geographical Society'.
- 6) The first world map of average temperature was constructed by _____
- 7) The concept of positivism is established by _____

2. Explain the contribution of Carl Ritter in the development of Geography. 14

3. Explain dualism between systematic and regional Geography. 14

OR

Discuss on the development of Geography in the ancient period.

4. Answer **any two** of the following questions in short. 14

- 1) Discuss on the quantitative revolution.
- 2) Explain Humanism.
- 3) Explain contribution of Humboldt in the development of Geography.
- 4) Explain concept of possibilism.

5. Write short notes (**any two**) : 14

- 1) Concept of Environmental determinism.
- 2) Significance of model.
- 3) Development of Geography in medieval period.
- 4) Contribution of Mackinder in the development of Geography.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
४) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

१. अ) खालील दिलेल्या पर्यायापैकी योग्य पर्याय निवडून वाक्य पूर्ण करा.

७

- १) _____ यांना प्रादेशिक भूगोलाचे जनक मानले जाते.
(स्ट्रॅबो, इरेटोस्थेनेस, टॉलेमी)
- २) हिपारचस हे एक _____ खगोल तज्ञ व गणित तज्ञ होते.
(अरब, रोमन, ग्रीक)
- ३) _____ यांनी प्रादेशिक भिन्नतेवर अर्थात प्रादेशिक भूगोलावर भर दिला।
(सेंपळ, हार्टशॉर्न, ब्लॅश)
- ४) पर्यावरण निश्चयवादाचा उगम _____ यांच्या कार्यामध्ये आहे.
(चार्ल्स डार्विन, एडन सेंपळ, हम्बोल्ट)
- ५) कॉसमॉस हा ग्रंथ _____ यांनी लिहला आहे.
(रिटर, हम्बोल्ट, रॅट्झेल)
- ६) _____ यांच्या मते पायस हा अभ्यासाठी आदर्श गट (घटक) आहे.
(ब्लॅश, हम्बोल्ट, सेंपळ)
- ७) हिमनदी प्रवाहाच बदलती गणितीय प्रतिकृती _____ यांनी तयार केली.
(स्टॅप, हम्बोल्ट, जे.एफ. न्ये)

ब) रिकाम्या जागा भरा.

७

- १) भारताकडे जाण्याचा सागरी मार्ग शोधण्यासाठी पोतुर्गाल राजाने _____ यांची निवड केली होती.
- २) जगाचा पहिला हवामान नकाशा संग्रह _____ यांनी तयार केल.

- ३) _____ भूगोल हा संपूर्ण जगाशी संबंधीत आहे.
- ४) प्राकृतिक विरुद्ध मानवी भूगोल अशी विभागणीची (द्वैतवाद) सुरुवात सर्वप्रथम _____ यांनी सुरु केला.
- ५) _____ यांनी बर्लीन जिओग्राफीकल सोसायटीची स्थापना केली.
- ६) जगाचा पहिला सरासरी तापमान दर्शक नकाशा _____ यांनी तयार केला.
- ७) सकारात्मकवाद ही संकल्पना _____ यांनी मांडली.

२. कार्ल रिटर यांचे भूगोल विकासातील योगदान स्पष्ट करा. १४
३. क्रमीक भूगोल आणि प्रादेशिक भूगोल यांच्यामधील द्वैतवाद स्पष्ट करा. १४

किंवा

प्राचीन काळातील भूगोल विकासावर चर्चा करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. १४
  - १) सांख्येकिय क्रांतीवर चर्चा करा.
  - २) मानवतावाद स्पष्ट करा.
  - ३) भूगोल विकासामधील हम्बोल्ट यांचे योगदान स्पष्ट करा.
  - ४) संभववाद संकल्पना स्पष्ट करा.
५. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : १४
  - १) पर्यावरण निश्चयवाद संकल्पना.
  - २) प्रतिकृतीचे महत्व.
  - ३) मध्य युगीन कालखंडातील भूगोल विकास.
  - ४) मॅकिंडर यांचे भूगोल विकासातील योगदान.

SLR-MM – 362A

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. – II (Semester – IV) (New) Examination, 2015
GEOGRAPHY
Geography of Tourism (Paper – XVI) (CGPA)

Day and Date : Tuesday, 24-11-2015
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

- N. B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **All questions carry equal marks.**
3) **Draw neat diagrams wherever necessary.**
4) **Use of stencil is allowed.**

1. A) Fill in the blanks by choosing correct alternative given in bracket. **7**
- 1) The word 'tour' is derived from _____ word tornare.
(Latin, Greek, Roman)
  - 2) Art and Architecture is the best example of _____ tourism.
(Religious, Historical, Cultural)
  - 3) National policy on tourism was formulated in _____ focussing on the
development of tourist circuit.
(1972, 1982, 1992)
  - 4) _____ a person to provide tour, transportation accommodation, site-
seeing of travel to tourist as a service.
(Travel Agent Guide, Tour Manager)
  - 5) _____ is known as religious capital of India.
(Pandharpur, Tuljapur, Varanasi)
  - 6) Tourism increases local reliance upon _____ economy.
(Regional, Local, Global)
  - 7) _____ is famous hill station of Maharashtra.
(Matheran, Amboli, Mahabaleshwar)

P.T.O.

B) Fill in the blanks :

7

- 1) _____ is one of the tourist type who are rarely seen in any Tourist Centre.
- 2) _____ is the only export trade that earn large foreign exchange without depleting national resource.
- 3) Domestic and _____ are main two types of Tourism.
- 4) _____ is the most popular form of domestic tourism.
- 5) I.T.D.C. stands for _____
- 6) Tourism + _____ + Heritage = Sustainable economics.
- 7) The book entitled 'Tourism Impact Assessment' is written by _____

2. Comment on the geographical factors influencing on tourism development in Maharashtra.

14

3. Explain the role of agencies in tourism development.

14

OR

Explain in brief various types of tourism.

4. Answer the following questions (**any two**) :

14

- 1) Discuss the impact of tourism on economy of nation.
- 2) Comment on the impact of globalization on tourism.
- 3) Discuss the growth of tourism in India.
- 4) Give an account of historical tourist centers in Maharashtra.

5. Write notes on (**any two**) :

14

- 1) Role of foreign capital in tourism.
- 2) Pro-poor Tourism
- 3) Elements of Tourism
- 4) Tourism circuits.

मराठी रूपांतर

१. अ) कंसातील योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ७
- १) _____ या भाषेतील 'Tornare' या शब्दापासून 'Tour' हा शब्द बनलेला आहे.
(लॅटीन, ग्रीक, रोमन)
  - २) कला व स्थापत्य ही _____ प्रकारच्या पर्यटनाची उदाहरणे होत.
(धार्मीक, ऐतिहासिक, सांस्कृतीक)
  - ३) _____ मध्ये पर्यटन परीक्रमाच्या विकासावर प्रकाश टाकण्यासाठी राष्ट्रीय धोरण आखले गेले.
(१९७२, १९८२, १९९२)
  - ४) _____ ही व्यक्ती पर्यटकांना सहल, वाहतूक, राहण्याचे ठिकाण स्थानीक आकर्षणांची ठिकाण, या सेवा पुरवते.
(वाहतूक एजंट, मार्गदर्शक, सहल व्यवस्थापक)
  - ५) _____ ही भारताची धार्मीक राजधानी म्हणून ओळखली जाते.
(पंढरपूर, तुळजापूर, वाराणसी)
  - ६) पर्यटन वाढीमुळे _____ अर्थव्यवस्थेवरील लोकांचा विश्वास वाढतो.
(प्रादेशिक, स्थानीक, जागतीक)
  - ७) _____ हे महाराष्ट्रातील प्रसिद्ध थंड हवेचे ठिकाण आहे.
(माथेरान, अंबोळी, महाबलेश्वर)
- ब) गाळलेल्या जागा भरा : ७
- १) _____ हा असा एक पर्यटकांचा प्रकार आहे की जो पर्यटन केंद्रावर क्वचीत आढळतो.
  - २) _____ हा असा निर्यात व्यापार आहे की ज्यामुळे राष्ट्रीय साधन संपत्तीचे नुकसान न होता मोठ्या प्रमाणात परकीय चलन मिळते.
  - ३) स्वदेशी आणि _____ हे पर्यटनाचे प्रमुख दोन प्रकार आहेत.
  - ४) स्वदेशी पर्यटनाचा _____ हा लोकप्रिय प्रकार आहे.
  - ५) I.T.D.C. चे विस्तारीत रूप _____ आहे.
  - ६) पर्यटन + _____ + वारसा = शाश्वत अर्थव्यवस्था.
  - ७) 'Tourism Impact Assessment' हे पुस्तक _____ यांनी लिहीले.

२. महाराष्ट्राच्या पर्यटन विकासावर परीणाम करणाऱ्या भौगोलीक घटकांची चर्चा करा. १४
३. पर्यटन विकासातील विविध संस्थांची भूमिका स्पष्ट करा.

किंवा

- पर्यटनाचे विविध प्रकार थोडक्यात विशद करा. १४
४. खालील प्रश्नाची उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) : १४
- १) राष्ट्रीय अर्थव्यवस्थेवर होणाऱ्या पर्यटनाच्या परीणामाची चर्चा करा.
- २) जागतीकीकरणाच्या पर्यटनावर होणाऱ्या परीणामाची चर्चा करा.
- ३) भारतातील पर्यटन विकासाची चर्चा करा.
- ४) महाराष्ट्रातील ऐतिहासिक पर्यटन केंद्राचा सविस्तर आढावा द्या.
५. टिपा द्या (कोणत्याही दोन) : १४
- १) पर्यटनातील परकीय भांडवलाची भूमिका
- २) गरीबासाठीचे पर्यटन
- ३) पर्यटनाचे घटक
- ४) पर्यटन परीक्रमा.
-